

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog- és Államtudományi Kar

Deák Ferenc Továbbképző Intézete

A kiskorú veszélyeztetésének büntette

- a törvényi tényállás elemzése és a bizonyíthatóság különös problémái

(szakdolgozat)

Szerző:

Jókuthy Zsoltné dr. Rémay Gabriella

Témavezető:

Dr. Halmos Krisztina

Budapest, 2017.

*"Egy gyermek élete olyan, mint egy papírlap,
melyen minden arra járó nyomot hagy."*

(kínai közmondás)¹

B e v e z e t é s

A dolgozat témájaként a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény tényállásának és a bizonyíthatósága nehézségeinek elemzését választottam.

A dolgozattal az a célom, hogy a gyermeki jogok kialakulásától napjainkig egy áttekintést nyújtsak, majd bemutassam, hogy milyen jogi eszközök állnak rendelkezésére azoknak, akik a gyermekeket megóvni, egészséges értelmi, érzelmi, erkölcsi és természetesen testi fejlődésüket segíteni akarják, vagy pusztán megóvni szeretnék a gyermekeket azokkal szemben, akik e fejlődés ellen hatnak.

Életünk érzelmileg legnagyobb kötőerővel bíró - és ezáltal a jövőnk tekintve a legmeghatározóbb - színtere a családuk. A család fogalmát lehet szűkebben, vagy tágabban értelmezni, a legfontosabb mégis a tagjai számára az a biztonság, az a stabilitás, amit számukra nyújthat, ahová van mindig fordulni. A családuk az, ahonnan erőt meríthetünk, ahol önmagunk lehetünk.

A családban nevelkedő gyermekeink számára a szabályokat mi magunk határozzuk meg és ez tevődik át generációról-generációra, ezért a család felelőssége, hogy milyen generáció nevelkedik általa. Társadalmi szempontból a legfőbb felelőssége a család tagjainak a jövő generációjának felnevelése.

¹ <http://anyanet.hu/a-legszebb-gyermekekkel-kapcsolatos-idezetek/>

A gyermekek életében elsődleges és legfontosabb a szülői minta. De mi történik akkor, ha pont az ő közrehatásuk okozza a gyermek veszélyeztetését? Mi történik akkor, ha a gyermek azt a bizalmat, biztonságot nem kaphatja meg, ami az egész további, azaz a felnőtt életére is kihat.

Azt is tapasztalhatjuk, hogy a szülők, nevelők legtöbbször nem fogják át a tudatukkal, hogy mennyire romboló a magatartásuk, mennyi kárt okoznak a gyermekük jövőjét tekintve annak ellenére, hogy ők "csak jót akartak". Jó példa lehet erre a gyermek szépségkirálynők esete az ostoba, saját vágyaikat minden áron a gyermekükre vetítő szülőkre, akik ezzel lelki sérüléseket okozhatnak gyermeküknek egy életre. Ezt érzelmi bántalmazásnak nevezzük.

Más, hétköznapi példákkal is tele az élet. Ismerőseink, lakókörnyezetünk, vagy saját rokonságunkban, ha széttekintünk rengeteg példa tárul elénk, hiszen a családban uralkodó, jónak tartott, már "bevált" nevelési metodika, fegyelmezési módszer sokat árthat a gyermek testi, lelki fejlődésének és másolódással generációkra kihathat. A sikeres jövő garanciája pedig csak a testében, lelkében, érzelmeiben egészségesen fejlődő, felnevelkedő generáció lehet. Ezért a szülők, nevelők, család és maga a társadalom a felelős.

A kérdés mégis az, hogy hol a határ? Mikor beszélünk rossz nevelési elvekről, helytelen prioritásokról és hol kezdődik a veszélyeztetés megvalósulása? Milyen súlyosnak, gyakorinak, tartósnak kell lennie az abúzusnak, vagy a "jósándéknak"? Milyen eszközökkel bizonyítható a tényállás megvalósulása? Mit tehet ekkor a jog a maga eszközeivel?

Egyre gyakrabban kapcsolódik össze a gyermekek elhanyagolása az alkoholizmussal, a droggal, a bűnözéssel. A legtöbb veszélyeztető körülmény eredője az anyagi biztonság hiánya. A meglévő jogi eszközök kiküszöbölhetik e problémákat, pótolhatják az anyagi biztonságot? A szankciók, a hatósági beavatkozás segítik a szülőket, nevelőket a helyes úton maradásban?

I. Időbeli visszatekintés a gyermekjogok megjelenésétől napjainkig

A gyermeki alapjogok körülhatárolásának egyik fő nehézsége abban áll, hogy a dinamikus és progresszív fejlődés e területen a mai korunkban jelent meg. Korábban különálló kérdésként fel sem merült sem a jogalkotás, sem a politika területén a gyermeki alapjogok kérdése.

Ma már nemzetközi és nemzeti szinten is egyre több figyelmet kap a gyermekvédelem területe, de a gyermekjogokra és az ahhoz kapcsolódó, azzal együtt feltáruló rendkívül szerteágazó és összetett problémákra a figyelem csak a XX. század elején terelődött.

Önálló jogágként még ma sem létezik. E területnek saját kódexe még napjainkban sincs.

Ha a világtörténelemben visszamegyünk az időben, azt tapasztalhatjuk, hogy a korai társadalmakban a gyermek önmagában nem élvezte olyan mértékben a család és a társadalom szerető gondoskodását, figyelmét, mint napjainkban. A középkorig a gyermekek, amint az anyatejes táplálásukat befejezték és képesek voltak önállóan étkezni, már a felnőttek társadalmának részeseiként élték mindennapjaikat. Ekkor a társadalom érzékenysége még hiányzott a gyermeki sajátosságok iránt.

A gyermek értéke a társadalmi berendezkedésből adódó felfogás miatt is változó volt. Ismereteink vannak bizonyos társadalmakban a fiú gyermek, lány gyermek közötti értékkülönbségről. A világirodalom, de a magyar irodalom adott kor társadalmát, gondolkodásmódját elénk táró korhű leírásaiban is találunk példákat arra, hogy milyen problémákat, milyen terhet jelentett a nagy számú gyermek egyes családok megélhetése szempontjából.

Az emberi faj fenntartása érdekében viszont, amikor még magas volt a gyermekhalandóság, annyi gyermeket vállaltak a szülők, ahány csak megfogant és megszületett. Nem volt születésszabályozás.

Nem egy festményen megörökített ábrázolásokon láthatunk szegényes, rongyos ruhákban kolduló gyermekeket, sokszor felnőtt oldalán. Ezek az akkori hétköznapok megszokott képei voltak, életképek, senki meg nem illetődött rajtuk.

Ezekon a korhú ábrázolásokon az is szembetűnő, hogy a gyermekek a felnőttek megszokott életét élik, nem tőlük elkülönítve, saját kortársaikkal együtt nevelkedve, hanem a szülők, a család életének szerves részeként, velük együtt tevékenykednek, élnek, telnek a napjaik.

Ruházatukban, hajviseletükben sincs különbség a felnőttekétől. Kinézetre kicsi felnőttek, akik kisebb méretben, de ugyanolyan ruhákban járnak, mint a felnőttek.

A polgárosodás hozta magával a gyermekek megítélésének megváltozását. A magántanárok általi tanítást - mely kezdetben csak a tehetősebbek, az arisztokrácia tagjainak kiváltsága volt - felváltotta az iskolarendszerben történő tanítás. Ez magával hozta az egységes értékrendre nevelést is.

A mai felfogás szerint a gyermeket minden olyan jog megilleti, mint a felnőtteket, viszont a gyermek életkorából, fejletlenségéből, eltérő képességeiből fakadóan különleges, védendő státusban van. Ő egy önálló individuum, óvni, gondoskodni kell róla, fejlődéséhez különleges bánásmódot igényel, ennél fogva különleges védelemre és támogatásra szorul. Ezt a különleges védelmet és bánásmódot a gyermekeknek az államtól és a szülőktől, családjuktól kell megkapniuk. A gyermekek oldalán e különleges védelemhez, bánásmódhoz való jog, az állam és a társadalom, a szülők, család oldalán kötelezettségként jelentkezik.

A gyermek helyzetéből adódik az igény egy speciális garanciarendszer kiépítésére a gyermekjogok területén.

A gyermekkor lehet az ártatlanság, a felhőtlen boldogság kora, vagy rémálom is. Jól mutatja ezt egy XIII. századi krónikából kiemelt idézet a következőkben:

*"Ha valaki addig veri a gyermekét, amíg nem kezd vérezni, akkor használni fog,
ha halálra veri, a törvény lesújt."* ²

²A gyermekkor története. Szöveggyűjtemény. (Szerk.: Vajda Zsuzsanna-Pukánszky Béla). Eötvös József Könyvkiadó.

A gyermeki jogok és ezzel együtt azok védelmének igénye, a felismerés, hogy a gyermekek a felnőttekétől eltérő szükségletűek, csak a XVIII. században jelent meg.

A korabeli szabályozás szerint az állam gondoskodott azokról a gyermekekről, akiket elhagytak, még akkor is, ha nem szorultak gyógyításra, mert egészségesek voltak. Érdekesség, hogy az állami gondozásba került gyermekekről hét éves korukig az állam gondoskodott, hét és tizenöt éves koruk között pedig az a község viselte gondjukat, ahová a gyermek a szülei révén tartozott.

II. A gyermeki jogok szabályozása

1948. december 10. napján az ENSZ Közgyűlése elfogadta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, melyben kimondták, hogy a gyermekkor jogot teremt a különleges segítséghez és támogatáshoz. Ehhez kimondta, hogy a családnak, mint a gyermek védelmét biztosító alapvető társadalmi közegnek, meg kell kapnia mindazt a segítséget, mellyel biztosítani tudja a gyermek testi szellemi védelmét, támogatását, hogy a gyermek a családjában boldog és szeretetteljes körülmények között nőlhessen fel és felkészült tagja lehessen a felnőttek társadalmának.

A Nyilatkozat 25. Cikke 2. pontja rögzíti

"Az anyaság és a gyermekkor különleges segítséghez és támogatáshoz adnak jogot. Minden gyermek, akár házasságból, akár házasságon kívül született, ugyanabban a szociális védelemben részesül."

A Nyilatkozat 26. Cikk 1. és 2. pontja pedig kiegészíti

"1. Minden személynek joga van a neveléshez. A nevelésnek, legalábbis az elemi és alapvető oktatást illetően, ingyenesnek kell lennie.

2. A nevelésnek az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia."³

³Idézet az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 25. és 26. Cikkéből.

Az 1976. január 3. napján életbe lépett Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában minden részes állam e nyilatkozattal megerősíti és elismeri, hogy felelősek a jobb életkörülmények elősegítéséért és az Egyezségokmány gyermekekre vonatkozó 10. Cikke kimondja, hogy a lehető legszélesebb védelmet és segítséget kell nyújtani a családoknak, mert a család felelős az általa eltartott gyermekek gondozásáért.

Az általános felelősség mellett azt is vállalják a részes államok ezen okmány aláírásával, hogy különleges intézkedéseket tesznek a gyermekek kizsákmányolása ellen, és a részes államok kötelesek azt a korhatárt is megállapítani melyen alul a fizetett gyermekmunka tilos és büntetendő. Büntetni kell a gyermekek számára káros munkára történő alkalmazását.

"Az Egyezségokmányban részes államok elismerik, hogy

1.) a lehető legszélesebb körű védelmet és segítséget kell nyújtani a családnak, amely a társadalom természetes és alapvető egysége, különösen a családalapítás tekintetében és addig, amíg a család felelős az eltartott gyermekek gondozásáért és neveléséért. Házasság csak a házasulandók szabad beleegyezése alapján köthető;

2.) az anyának a gyermek születése előtt és után ésszerű időtartamra külön védelmet kell biztosítani. Ez alatt az idő alatt a dolgozó anyáknak fizetett szabadságot, vagy megfelelő társadalombiztosítási szolgáltatásokkal együtt járó szabadságot kell biztosítani;

3.) különleges intézkedéseket kell tenni minden gyermek és fiatalkorú védelmére és segítésére, származásukra és az egyéb körülményekre való tekintet nélkül. A gyermekeket és a fiatalkorúakat védeni kell a gazdasági és társadalmi kizsákmányolással szemben. A törvény szerint büntetni kell e személyek olyan munkára történő alkalmazását, amely káros az erkölcsükre vagy az egészségükre, életveszélyes vagy akadályozza rendes fejlődésüket. Az államok kötelesek azt a korhatárt megállapítani, melyen alul a fizetett gyermekmunka tilos és törvényileg büntetendő."

Az Egyezés 24. Cikkében a részes államok pedig kifejezetten a kiskorú védelmének garanciáját rögzítették.

*"1.) Minden gyermeknek fajra, színre, nemre, nyelvre, vallásra, nemzeti vagy társadalmi eredetre, vagyona, vagy születésre való tekintet nélkül joga van arra a védelemre, amelyet őt kiskorú állapota folytán a családja, a társadalom és az állam részéről megilleti."*⁴

1989. november 20. napján pedig aláírásra került a Gyermek Jogairól szóló New Yorki Egyezmény, mely az egyes államok nemzeti jogába történő garancia rendszer beépítésével tette kötelezővé a gyermeki jogok védelmét, megnevezve a védendő értékeket, az iskoláztatás fontosságát és ezzel együtt tiltja az egészséget, a fizikai, szellemi, erkölcsi társadalmi fejlődés zavartalanságát veszélyeztető kizsákmányoló munkát, valamint az aláíró országok részére előírta a gyermekkor alsó korhatárának meghatározását is a 32. Cikkében.

"1.) Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek azt a jogát, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen, és ne legyen kényszeríthető semmiféle kockázattal járó, iskoláztatását veszélyeztető, egészségére, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésére ártalmas munkára."

2.) Az Egyezményben részes államok törvényhozási, közigazgatási, szociális és oktatásügyi intézkedéseket tesznek a jelen cikk végrehajtásának biztosítására. Ebből a célból és figyelembe véve más, nemzetközi okmányok idevágó rendelkezéseit, a részes államok különösen:

- a) meghatározzák az alkalmaztatáshoz szükséges legalacsonyabb életkort vagy életkorokat;*
- b) megfelelően szabályozzák a munkaidőt és az alkalmaztatási feltételeket;*
- c) megfelelő büntetésekkel vagy más szankciókkal biztosítják a jelen cikk hatékony végrehajtását."*⁵

⁴Idézet a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya bevezető rendelkezései és 24. Cikkéből

⁵ ENSZ New Yorki Egyezmény 32. Cikke

Az Egyezmény 4. Cikkében azt is kifejezésre juttatja egyben, hogy a legfőbb kötelesség, jog és egyben felelősség a gyermekek jogai gyakorlásában és megfelelő fejlődésében a szülőké, gondozóké, akik tanácsukkal, iránymutatásukkal végzik e feladatukat. E tevékenységüket pedig tiszteletben kell tartani.

"Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a szülőknek vagy, adott esetben a helyi szokás szerint, a nagycsaládnak vagy a közösségnek, a gyámoknak vagy más, a gyermekért törvényesen felelős személyeknek azt a felelősségét, jogát és kötelességét, hogy a gyermeknek az Egyezményben elismert jogai gyakorlásához, képességei fejlettségének megfelelően, iránymutatást és tanácsokat adjanak." ⁶

Magyarországon a XVIII. században jelentek meg az árvaházak, melyek az intézményesített gyermekvédelem alapjai voltak. Két helyen épült árvaház az egyik Nemcsón, a másik pedig Kőszegen. Széll Kálmán nevéhez fűződött az intézményes, átfogó gyermekvédelem.

A XIX. században az ipari forradalom hatására fellendülő ipari termelés, valamint a mezőgazdaság gépesítése egyre több munkást igényelt. Ez jelentős mennyiségű plusz munkaerőt vonzott és adott lehetőséget a gyermekek bevonására a termelésbe. Ekkor erősödtek fel azok a mozgalmak és próbáltak a politikán keresztül a gyermekmunkások védelme érdekében a gyermekek jogaiért felszólalni, amelyek végül a jogalkotás segítségével értek el kisebb eredményeket.

E mozgalmak célja a gyermekek autonómiájának kiharcolása. Előtérbe kerültek az oktatási jogok és az akkor még teljesen természetes és a nevelés megszokott eszközeként jelentkező testi fenyítés tilalma.

A megváltozott családmodell hatására, ahol már mindkét szülő napközben dolgozik, a dolgozó szülők gyermekeit az állam által létrehozott óvodákban helyezték el. Az első óvoda 1828. június 1-én Budán,

⁶ ENSZ New Yorki Egyezmény 4. Cikke

a Mikó utcában nyílt meg, létrehozása Brunszvik Teréz nevéhez fűződik. (A Habsburg birodalomban ez az első intézmény volt.) Ezt követően közreműködésével még 11, szorgalmazásával - haláláig pedig - 80 óvoda létesült Magyarországon.

A II. világháborút követően megszűntek az árvaházak és a gyermekotthonok váltották fel őket e szerepükben, de a gyermekotthonok csak 3 éves koruktól fogadták be a gyermekeket és tizennyolc éves korukig gondozták ott őket. Három éves koruk előtt a csecsemőotthonok fogadták be az újszülötteket és gyermekeket.

Az állami gondoskodás kiterjedt az iskolákra is, az iskolapszichológusok foglalkoztatása mellett nevelési tanácsadó hálózat épült ki, mely annak elve mentén, hogy a nevelésében problémás gyermekeket ne emeljék ki a családból és helyezték el nevelőintézetekben, hanem a családjukban maradassanak, segítséget nyújtott a szülőknek az egyedi nevelési igényű gyermekek neveléséhez. A családban nevelkedéshez hasonló körülmények megteremtésére létrehozták a nevelőszülői hálózatot, ahol a nevelőszülők három-öt gyermek nevelését vállalhatják el, valamint létrehoztak a sajátos gondozási igényű gyermekek részére gyermekfalkákat.⁷

A kialakított új intézményesített gyermekneveléshez a jogi szabályozást is meg kellett teremteni.

Az 1944. évi V. törvénycikk, amely a családbafogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában született jogszabály már büntetni rendelte a családi kapcsolaton alapuló tartási kötelezettség elmulasztását.

A törvénycikk az eltartásra és gondozásra szorulóknak fokozott büntetőjogi védelme című fejezetében foglaltak szerint az ún. védett kort a szülői kötelezettségek szempontjából a gyermek 18 éves koráig határozza meg.

⁷Dr. Judiné dr. Vida Angéla 2016. október 28-i előadásanyaga a Fiatalokorúak szakjogászai képzése keretében; Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest.

"6. § Vétséget követ el és két évig terjedhető fogházzal büntetendő, aki

1.) családi kapcsolaton vagy családbafogadási jogviszonyon (1. §) alapuló eltartási kötelességét nem teljesíti, ha mulasztásával az eltartásra jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki,

2.) az általa teherbeejtett nőt a terhesség és a szülés idejére az elvállalt vagy a bírói határozat vagy ennek hiányában a jogszabály alapján járó támogatásban nem részesíti, ha mulasztásával a nőt súlyos nélkülözésnek teszi ki, avagy a magzat, illetőleg az újszülött életét vagy egészségét súlyosan veszélyezteti,

3.) elmebeteggel, fogyatékos elmetehetségűvel, más önmagáról gondoskodni nem tudó személlyel vagy tizennyolc évesnél nem idősebb kiskorúval szemben fennálló gondviselési kötelességét nem teljesíti, ha ezáltal a gondviselésre szoruló életét vagy egészségét súlyosan veszélyezteti,

4.) atyai hatalma vagy gyámsága alatt álló vagy családbafogadási szerződéssel családjába fogadott tizennyolc évesnél nem idősebb kiskorú nevelésére vonatkozó kötelességét nem teljesíti, ha ezáltal a nevelésre szorulót erkölcsi züllésnek teszi ki,

feltéve, hogy e kötelességek teljesítésére képes, vagy arra munkakerülés vagy erkölcsi szempontból kifogásolható más magatartás miatt önhibájából vált képtelenné.

A 3. és a 4. pont eseteiben a mulasztást annak is terhére kell róni, aki a gondviselést vagy a nevelést olyan személyre bízta, akiről tudta vagy akiről gondolhatta, hogy a rábízott feladat teljesítésére alkalmatlan."⁸

Itt a jogalkotó a családi kapcsolaton alapuló tartási kötelezettség elmulasztását rendelte büntetni és azt csak abban az esetben, ha az eltartásra szorulót ezzel súlyos nélkülözésnek teszi ki. A bűncselekmény a súlyos nélkülözés bekövetkezésével valósult meg.

Megjelenik a tényállásban védendő jogi tárgyként még az újszülött élete, egészsége védelme is, valamint a tizennyolc évesnél nem idősebb kiskorú erkölcsi épsége, ugyanis a bűncselekmény megvalósul azzal is, ha a kiskorút erkölcsi züllésnek teszi ki az, akinek a gondjaira bízta.

⁸ 1944. évi V. törvénycikk a családbafogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában

A tényállás utolsó fordulata szerint megjelent már a szülők olyan irányú felelőssége is, mely szerint a szülő felelős a kiskorú életének, testi és erkölcsi épségének védelméért, de nem csak közvetlenül, hanem azáltal is, hogy nem bízhatja a kiskorú gondviselését, nevelését olyan személyre, akiről gondolnia kellett, hogy a gondviselésre, nevelésre alkalmatlan.

Ezt követően külön jogszabály, a büntetőjogi és büntető eljárási rendelkezésekről szóló 1951. évi 34. törvényerejű rendelet a nevelők és gondviselők felelősségét rögzítő IV. Fejezetében, a 36-37.§-ban így rendelkezik:

36.§ Büntett miatt két évig terjedhető börtönnel büntetendő az, aki nevelési vagy gondozási kötelezettségét szándékosan elhanyagolja és a nevelésére vagy gondozására bízott gyermeket [38.§ (1) bek.] vagy fiatakorút erkölcsi züllésnek teszi ki, vagy döntő mértékben okozójává válik annak, hogy a nevelésére, vagy gondozására bízott gyermek vagy fiatakorú bűncselekményt követ el.

37.§ Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, büntett miatt öt évig terjedő börtönnel büntetendő az, aki a nevelésére vagy gondozására bízott gyermeket vagy fiatakorút ígérettel tanácsadással vagy egyéb úton arra vesz rá, hogy bűncselekményt kövessen el vagy egyébként az erkölcsi züllés útjára lépjen.”⁹

Ez a jogszabályszöveg már nagyon hasonlít a kiskorú veszélyeztetésének ma hatályos szövegéhez. Megjelent a védett jogi tárgyak között a fiatakorú szellemi és erkölcsi védelme mellett a testi fejlődés védelme is, melyet a "gyermekkitétel" és a gyermekelhagyás büntetőjogi tényállása foglal magában.

Legkorábban büntetőjogunkba az 1978. évi V. törvénycikk, azaz a Csemegi-kódex iktatta törvénybe a gyermekkitétel bűncselekményét a koránál, vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen gyermek védelmében. Ezt a tényállást az ember élete elleni büntettek és vétségek közé illesztette be. A gyermekek védelmében más cselekményért még nem helyezett kilátásba szankciókat.

⁹1951. évi 34. törvényerejű rendelet a fiatakorúakra vonatkozó büntetőjogi és büntető eljárási rendelkezésekről

"287. §. Azon szülő, a ki koránál vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen gyermekét félreeső, vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények közt hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ: a gyermekkitétel büntettét követi el, és három évig terjedhető fegyházzal büntettetik."¹⁰

A Csemegi-kódex még nem alkalmazta a fiatalkorú fogalmát, de a büntethetőség alsó életkorának - 12 év - meghatározásával behatárolta azt.

A büntetőjogi szankciók kilátásba helyezése mellett más törvénybe iktatott garanciák is megjelentek a gyermekek jogainak védelme érvényesülése érdekében. A házasságról, családról, gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény hatályba lépését követően a szülőkre, vagy más egyenes ági rokonra nézve a jogalkotó már így rendelkezett:

"69/A. § (1) A szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekével azt, ami közös eltartásukra rendelkezésre áll. Ez a szabály nem irányadó, ha a gyermek tartása vagyonának jövedelméből kitelik, vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenesági rokona van."

"71. § (1) A szülői felügyeletet a kiskorú gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni.

(2) A szülői felügyelet a kiskorú gyermek gondozásának, nevelésének, vagyona kezelésének, valamint törvényes képviselőtének jogát és kötelességét, továbbá a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak jogát foglalja magában."

"75. § (1) A szülői felügyelet körében a szülők kötelessége, hogy a gyermeket gondozzák, tartsák, a gyermek testi, értelmi és erkölcsi fejlődését elősegítsék."¹¹

¹⁰1878. évi V törvénycikk a magyar büntetőkönyv a büntettekről és vétségekről

¹¹1952. évi IV. törvény a házasságról, családról és a gyámságról

A gyermekek jogainak védelme egyik legfontosabb kérdés napjainkban. Érvényre juttatásának elsődleges eszköze a jogok deklarálása, a nemzetközi megállapodások beültetése a nemzeti jogokba, másik eszköze a jogok érvényre jutásának akadályozása, vagy durva megsértése esetén annak büntetőjogi szankcionálása is.

A magyar jogalkotás korán elfogadta és nemzeti jogunkba ültette a gyermeki jogok védelmét. 1991. évben országunk csatlakozott az ENSZ New Yorki Egyezménye keretében az 1989. évi Gyermekjogi Egyezményhez és az egyezményt aláíró tagállamok közül az elsők között nemzeti jogunkba történő beépítéseként hatályba lépett a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. törvény, amely napjainkig - az önálló gyermeki jogok érvényesülésére vonatkozó nemzetközi és hazai jogfejlődés eredményeként - számos újító módosításon esett át.

A kiskorúaknak okozott sérelmek, a veszélyeztető magatartás és azok következményeinek felelőse maga a társadalom, a család, a gyermek környezete, ahol tanul, ahol él, akik a gyermek gondozására valamilyen okból kötelesek.

A nehéz anyagi körülmények között élő családoknál gyakran nehéz tetten érni a családon belüli erőszakot, vagy a veszélyeztetés megvalósulását.

Ahogy a társadalom hozzáállása változott, fejlődött e kérdésben, egyre szélesebb körben vonták büntetőjogi fenyegetettség alá a gyermekekkel szembeni erőszakos, vagy veszélyeztető cselekményeket, illetve mulasztásokat a különböző törvényi tényállások megalkotásával. Bár eltérő körben és megközelítésben, napjainkra mind a Büntető Törvénykönyv, mind a szabálysértési jogszabályok tartalmazzák a nevelői köteleességeket, vagy egyes kötelezettségek megsértésével kapcsolatos tényállást.

III. A kiskorúság fogalma, meghatározása a magyar jogban

A gyermekkor meghatározása a különböző országokat tekintve nem egységes.

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye 1. Cikkében egyértelműen a tizennyolcadik életév betöltését határozza meg a gyermekkor lezárultának.

"Gyermek az a személy, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri."

A magyar Alkotmány, majd az azt felváltó Alaptörvény sem határozza meg a gyermek fogalmát, de a magyar jogban alapvetően elfogadott a gyermekkor felső korhatárának a Gyermekjogi Egyezmény által kimondott tizennyolcadik életév.

Alkotmánybíróságunk gyakorlatában is ezzel egyezően jelenik meg a gyermek életkorának felső határa, elfogadva az 1. Cikkben meghatározottakat.

A büntető jogszabályok tartalma szempontjából a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek kiskorúak.

A kiskorúak jogi megjelölés gyűjtőfogalom.

A Btk. és a Be. - ahol kiskorúságra utal - tartalmilag a hatályos Polgári Törvénykönyv kiskorúság fogalmát alkalmazza, amely a 2:10.§ (1) bekezdésében a kiskorúságot úgy definiálja, hogy *"kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be."*¹²

Korábbi polgári törvénykönyvünk, az 1959. évi IV. törvény 12.§-a ugyanígy rendelkezett. A kiskorúság felső korhatára fő szabályként a 18. év volt.

¹² 2013. évi V. törvény, a Polgári Törvénykönyvről 2:10.§.

"12. § Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött.¹³

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény több definíciót is meghatároz, például külön említi a gyermek, a fiatalkorú és külön definiálja még a fiatal felnőtt fogalmát is.

"5. § E törvény alkalmazásában

a) gyermek: a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:10. § (1) bekezdése szerinti kiskorú,

b) fiatalkorú: az a személy, aki

ba) a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét,

bb) a 2013. július 1-jét megelőzően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét,

bc) a 2013. június 30-át követően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte, azonban a 18. - javítóintézetben történő nevelése esetén a 21. - életévét még nem töltötte be,

c) fiatal felnőtt: az a nagykorú személy, aki a 24. évét nem töltötte be"¹⁴

Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény a gyermek és a fiatalkorú fogalmát is használva annak felső korhatárát a gyermek 19. évében határozza meg, a gyermekorvosi ellátás szempontjából.

A házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátásról a törvény 5. alcímében így rendelkezik a jogalkotó:

"8. § (2) A házi gyermekorvos az (1) bekezdésben meghatározott ellátást a 19. életévét be nem töltött személyek számára biztosítja. A házi gyermekorvosi ellátást a 14-19. év közötti személyek esetében - erre irányuló választás alapján - házi orvos is nyújthatja."¹⁵

¹³ 1959. évi IV. törvény 12.§

¹⁴ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 15.§.

¹⁵ Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 8.§

IV. A hatályos Btk. 208.§ törvényi tényállásának elméleti és gyakorlati elemzése, elhatárolási kérdések

Esetenként előfordul, hogy nehéz elhatárolni a kiskorú veszélyeztetését a kiskorú sérelmére elkövetett más bűncselekményektől, és a társadalmilag még elfogadható szülői magatartástól.

Ennek nehézsége abban rejlik, hogy megállapítsuk hol vannak a határai azoknak a magatartásoknak, ahol a szülői, nevelői, gondozói kötelezettségek megszegése már a kiskorú testi, értelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti.

Ez a veszélyeztető magatartás megnyilvánulhat a gyermek fizikai egészségének veszélyeztetésében, vagy a gyermek társadalmi integrációjának, erkölcsi fejlődésének veszélyeztetésében.

A büntetőjogi felelősséget csak a súlyos fokú kötelességszegés alapozhatja meg, ezért minden esetben körültekintést igényel, hogy a szülői viselkedés az általánosan elfogadott jogelvek szerint büntetőjogi eszközöket igényel-e.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) XX. Fejezete a gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekményekről szóló fejezetébe illesztett törvényi tényállásokat az 1978. évi IV. törvény korábban a házasság, a család és az ifjúság elleni bűncselekményekről szóló XIV. Fejezetében szabályozta.

Az 1978. évi IV. törvényben (korábbi Btk.) több ízben is módosításra került a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás. Az első változat 1999. február 28. napjáig hatályos szövege szerint öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő a 195.§ (1) bekezdése szerinti tényállás alapján a kiskorú veszélyeztetésének büntetében az *"a kiskorú nevelésére, vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti."*¹⁶

¹⁶ Az 1978. évi IV. Törvény 195.§ (1)

A gyermekek védelmében a további szankciók csak később jelentek meg a büntetőjogi tényállásokban. Többszöri szövegmódosítást követően a korábbi Btk. 1993. évi módosítása volt a legjelentősebb, ugyanis megemelte a büntetési tétel felső határát, és a 2005. augusztus 31. napjáig hatályos szöveg már az (1) bekezdésben foglalt tényállás büntetési tételét egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte büntetni.

A korábbi Btk. 195.§-nak 2013. június 30. napjáig hatályos szövege már bővebb volt és magában foglalta a 2013. július 1. napján hatályba lépett, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 209.§-ban nevesített *Gyermekmunka* és a 210.§-ban külön nevesített *Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása* tényállási elemeit is.

"Btk. 195.§ (1) Az a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a nagykorú személy, aki kiskorút bűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír, vagy rábírni törekszik.

(3) Büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az a nagykorú személy, aki a kiskorúval kényszermunkát végeztet.

(4) Aki a bírósági, vagy hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását, vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is akadályozza, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az (1) bekezdés alkalmazásában a kiskorú gondozására, nevelésére vagy felügyeletére köteles személynek kell tekinteni a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt, ha a kiskorúval közös háztartásban, vagy lakásban él."

Az első bekezdésben megfogalmazott rendelkezés a kiskorú mellett a család intézményét is védelmezi, ugyanis ebben a tényállásban a család egyik tagja belülről, családtagként támadja magát a családot azzal, hogy annak egy másik tagját, magát a kiskorút támadja, követ el vele szemben bűncselekményt.¹⁷

A bírói gyakorlat szerint mind a korábbi Btk. 195.§ (1) bekezdésében, mind a módosításokat követő ma hatályos szöveggel meghatározott bűncselekmény megállapításának csak akkor volt helye, ha a kiskorút veszélyeztető magatartás súlyosan kötelességszegő, mellyel a kiskorú testi, értelmi, vagy erkölcsi fejlődésére közvetlen hatást gyakorolva a cselekmény a kiskorúra nézve olyan körülményeket teremt, mely ténylegesen akadályozza a kiskorú fejlődését.

A kiskorú teljeskörű megóvása érdekében a jogalkotó arra is kitért és egy értelmező rendelkezéssel a korábbi Btk. 195.§ (5) bekezdésben - később pedig a Btk. 208.§ (1) bekezdésében - meg is fogalmazta, hogy a kiskorú értelmi, érzelmi, testi, lelki és erkölcsi fejlődéséért nem csak a gondozására köteles szülő felelős, hanem természetesen az a személy is, aki a szülő élettársaként, vagy szülői felügyeleti jogától ugyan megfosztott szülője a kiskorúnak, de egy háztartásban, vagy egy lakásban él vele és magatartása közvetlenül károsan hat annak fejlődésére.

Néhány példa a veszélyeztetés formáira. A Kúria 1491/2006. számú büntető elvi határozata kimondja, hogy

*"A szülők megromlott házassága, az elmérgesedett kapcsolat önmagában véve nevelési kötelességszegésnek nem tekinthető, nem alapozza meg a kiskorú veszélyeztetése büntetnének megállapíthatóságát; a szülők jó viszonyának a megtartása a gyermek érdekében ugyan elvárható, de jogi kötelességgé nem tehető."*¹⁸

¹⁷Magyar Büntetőjog Különös rész 188.o. (Szerkesztette: dr. Bodgál Zoltán, dr. Pintér Jenő, dr. Kovács Lajos, dr. Wéber Gyula, dr. Bodrogi Károly, dr. Erdősy Emil, dr. Fonyó Antal, dr. Gál Andor, dr. Gáspár Gyula) BM Könyvkiadó, 1981.

¹⁸ A Kúria 1491/2006. számú büntető elvi határozata

A kiskorú veszélyeztetése azonban megvalósítható a házastárs, vagy a kényszerűségből továbbra is a közös lakásban élő volt házastárs elleni lelki agresszió eszközeivel, úgymint az állandó veszekedések által kialakított légkör létrehozásával és fenntartásával, mely a családi légkör megrontásával a kiskorúra kifejtett hatásán alapul. Elengedhetetlen azonban, hogy e veszekedések kifejezetten a családi légkör megrontására irányuljanak, és ne a mindennapi élet problémáival, a gyermekneveléssel kapcsolatos esetleges eltérő álláspontokkal függjenek össze. (Ezzel kapcsolatban a tényállásban a veszekedések tipikus kiváltó okainak rögzítése nem mellőzhető.)

A gyermek alkalmoszerű, testi sértést nem okozó bántalmazása, vagy az iskola látogatásától rövidebb időre történő visszatartása kötelességszegés ugyan, de nem értékelendő súlyosnak.

Viszont megvalósítja a kiskorú veszélyeztetésének büntettét az, ha a szülő a kiskorú elhelyezését önkényesen megváltoztatja, a kiskorút a másik szülő ellen neveli, a kapcsolattartást huzamosabb ideig akadályozza.

*"Kiskorú veszélyeztetésének büntettét valósítja meg az a szülő, aki a kiskorú bírósági ítéleten alapuló elhelyezését önkényesen megváltoztatja, a másik szülővel való kapcsolattartását huzamos ideig akadályozza, a kiskorút a másik szülő ellen neveli és e kötelességszegő magatartása a kiskorú értékrendjének, jellemének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezi."*¹⁹

Egy másik Kúriai határozat pedig abban foglalt állást, hogy a szülők felelőssége megállapítható-e a kiskorú veszélyeztetése büntetében, ha a gyermek életkorához rendelt védőoltást nem adják be.

"A terhelt bűnössége nem állapítható meg kiskorú veszélyeztetése büntetében, ha gyermekük életkorhoz kötött védőoltásainak beadatását megtagadták, ezzel azonban a kiskorú testi fejlődését ténylegesen nem veszélyeztetik. A védőoltással kapcsolatos egészségügyi igazgatási

¹⁹BH2007.35.

szabályok megszegését megvalósító terhelti magatartás a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértéseként pénzbírsággal szankcionálható.”²⁰

Mi következik abból, ha a szülők magatartása, illetve elhatározása miatt a gyermek az életkora szerint előírt védőoltásokat nem kapja meg?

A fentebb hivatkozott Kúriai határozat mellett az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 58.§ (2) bekezdés rendelkezése szerint az egészségügyi miniszter²¹ határozza meg, hogy a gyermekek életkoruk mely szakaszában milyen kötelező védőoltásokon kell, hogy átessenek. E törvény határozza meg a járványok és a fertőző betegségek megelőzésére és leküzdésére vonatkozó főbb rendelkezéseket is.

Arra is feljogosítja az egészségügyi hatóságot e törvény, hogy a fertőzések és járványok megelőzése érdekében az egyén személyes szabadsághoz való jogát korlátozhatja.

A fertőző betegségekkel szembeni aktív, illetve passzív védettség kialakítása olyan közérdek, amelyeknek megvalósítása az azonnali végrehajthatóság elrendelését indokolja.²²

Emiatt tehát a védőoltással kapcsolatos azon szándékos magatartása a szülőnek, hogy a védőoltást a gyermekének nem adatja be, a közérdek sértése miatt nem maradhat szankcionálatlanul, ezért - ahogyan arra a Kúriai határozat is utalt - a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása szabálysértését megvalósítja.

²⁰A Kúria 2029/2009. számú büntető elvi határozata

²¹18/1998. évi (VI.3.) NM rendelet

²²BH2004.37.

Lásd továbbá a Kúria 22. számú BK véleményét a kiskorú veszélyeztetésének megvalósítása a tankötelezett gyermek iskola látogatásától történő visszatartásáról, mely szerint

"A Btk. 208. §-ának (1) bekezdésében meghatározott kiskorú veszélyeztetése megvalósulásának alapjául szolgálhat a tankötelezett gyermek huzamos időn keresztül való visszatartása az iskolalátogatásától, ha ez a kiskorú értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti."

A tankötelezett gyermeknek az iskola látogatásától huzamos időn keresztül történő visszatartása, vagy annak eltérése a nevelésre kötelezett személy részéről csak akkor tényállásszerű, ha a súlyos kötelességmulasztás a kiskorú szellemi fejlődését veszélyeztető konkrét következményekkel jár. Ezek a konkrét következmények lehetnek, ha a gyermek a súlyos kötelességmulasztás által nem szerzi meg azokat az alapvető ismereteket, amelyek hiánya folytán a hétköznapi életvitelhez szükséges további ismereteket sem képes megszerezni.

Mit értünk veszélyeztetés alatt?

Hétköznapi értelemben azt mondanánk, hogy az a kiskorú a veszélyeztetett, akit a szülők, vagy a nevelésükkel megbízottak olyan módon nevelnek, gondoznak, amely az adott kultúrában társadalmilag elfogadhatatlan.

A veszélyeztetést a büntetőjogunk nem definiálja. A büntetőjogi "veszélyeztetés" fogalom és a gyermekvédelmi-közigazgatási "veszélyeztetettség" fogalom kettéválik. A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. törvény 5.§ n) pontja - az értelmező rendelkezések között - a veszélyeztetettséget konkrétan így definiálja.

*"5.§ n) veszélyeztettség: olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza"*²³

A veszélyeztetés ebből következően pedig minden olyan tevé (pl. a gyermek bántalmazása), vagy mulasztás (pl. táplálása, tisztán tartásának elhanyagolása), amely a gyermek testi, szellemi fejlődésének, egészségének, mentális és érzelmi fejlődésének akadálya.

A gyermekvédelmi törvény 130/A.§ (3) bekezdésben önmagában is *"súlyos veszélyeztető oknak minősíti, ha a gyermeket gondozó szülő, más törvényes képviselő megtagadja az együttműködést az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatóval - háziorvossal, házi gyermekorvossal, védőnővel -, illetve a gyermek gondozása tekintetében a bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatóval, intézménnyel és a köznevelési intézménnyel."*²⁴

A korábbi Btk. 195 §-ban megfogalmazott kiskorú veszélyeztetése alcímű tényállást a Btk. három Különös Részi törvényi tényállásra bontja, a kiskorú veszélyeztetésének büntetése, amely a kiskorú fejlődését veszélyeztető, vagy azt károsító magatartásokat rendeli büntetni (208.§), a gyermekmunka büntetése (209.§), amely a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy munkavégzésére vonatkozó szabályok megszegését szankcionálja, valamint a kapcsolattartás akadályozásának vétségére (210.§), amelynek tárgya a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakításának és fenntartásának akadályozása.

A kiskorú veszélyeztetése a ma hatályos szöveggel:

"Btk. 208. § (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ide értve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyámélettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e

²³ A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. törvény 5.§ n)

²⁴ A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. törvény 130/A.§ (3)

feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

a) bűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír, vagy rábírní törekszik,

b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl."

Számtalan módon megvalósítható a tényállás. A Btk. 208.§ (1) bekezdése keret diszpozíció, melyet az a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására köteles személy követi el, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti.

A tényállásszerűség szempontjából kiemelendő tényállási elemek a speciális alanyiság tettesi minőségben, a sértett életkora, a kötelességszegés súlyossága, az okozati összefüggés és az eredmény.

A cselekmény passzív alanya, sértettje a kiskorú, aki a polgári jogi szabályok szerint értelmezendő. Kiskorú az a személy, aki a cselekmény elkövetésének idején a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött, mert annak révén nagykorúvá lett. E házasság felbontása viszont az annak révén megszerzett nagykorúságot már nem érinti.

E törvényi megfogalmazásból egyenesen következik, hogy a bűncselekmény tettese speciális alanyként csak az a személy lehet, aki a kiskorú nevelésére, gondozására, felügyeletére köteles.

Ez a kötelezettség eredhet a családi kapcsolatból fakadó jogviszonyból (Ptk. Családjogi Könyve), munkajogi jogviszonyból, munkaköri kötelezettségekből (nevelő, pedagógus, ápoló), vagy szerződéses, polgári jogi jogviszonyból is (bébiszitter megbízása), de eredhet hatósági határozatból (gyámrendelés), vagy kifejezett megbízás nélkül önként vállalt felügyeletből, vagy olyan helyzetből eredő erkölcsi követelményből (kivülálló kerül de facto olyan helyzetbe), amikor a kiskorúról gondoskodnia kell.

A törvény a speciális alanyok felsorolásában külön nevesíti a szülői felügyeletet gyakorló szülő élettársát, valamint a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, abban az esetben, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy közös lakásban él. E személyek ugyan nem jogosultak a kiskorú nevelésére, gondozására, de helyzetüknél fogva, méghozzá a közös lakásban élés folytán van lehetőségük a veszélyeztető magatartás kifejtésére.

A nevelés, felügyelet, gondozás tartalmát a családjogi szabályok és más normák csak általánosságban határozzák meg. Összefoglalva, a gondozás, nevelés és a felügyelet körébe a kiskorú életkörülményeinek rendszeres figyelemmel kísérése, ellenőrzése, a normális testi és lelki fejlődése feltételeinek, valamint az átlagos életkörülményekhez tartozó alapvető szükségletek kielégítésének biztosítása, a testi és lelki veszélyek lehetséges elhárítása és kiküszöbölése tartozik.

A kötelességek konkrét tartalma a kiskorú életkorához, egészségi állapotához és személyes körülményeihez igazodóan válik személyre szabottá, s nyilvánvalóan mást jelent, ha csecsemőről, kisgyermekről, serdülőről, beteg vagy egészséges kiskorúról van szó.

Csecsemő és kisgyermek esetében értelemszerűen a gondozás és a felügyelet feladata kerül előtérbe, nagyobb gyermek esetében a kiegyensúlyozott értelmi - érzelmi és erkölcsi fejlődést biztosító nevelés kaphat hangsúlyt, akár közvetett ráhatások formájában is.

A cselekmény a bűnösség körét tekintve szándékos bűncselekmény, és eshetőlegesen szándékkal is elkövethető. Eszerint a törvényben speciális alanyként meghatározott személynek tisztában kell lennie azzal, hogy kötelességszegő magatartásával a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, s az eredmény bekövetkezésébe legalábbis belenyugszik.

A bűncselekmény elkövetési magatartása a kiskorú nevelésének, felügyeletének vagy gondozásának feladatából folyó kötelességek súlyos megsértése. Az elkövetési magatartása jellemzően kötelességszegő mulasztás, de megvalósulhat kifejezetten kötelességsértő tevékenységgel is. Az elkövetési magatartás megszővegezéséből kitűnik, hogy - a családjogi szabályoktól eltérően -

büntetőjogi védelem csak a súlyos kötelességszegéshez kapcsolódik. Ehhez képest a kiskorú veszélyeztetésének büntette többnyire huzamosabb időn át tanúsított ismétlődő magatartással valósul meg. Gyakran különböző tartalmú kötelességek megsértésének sorozata követi egymást, amelyek a folyamatos ismétlődés folytán összességükben válnak súlyos kötelességszegéssé.

Önmagában akár a testi, akár az érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődés veszélyeztetése is kimeríti a törvényi tényállást, de a bűncselekmény természeténél fogva a különböző jellegű kötelességsértések egyidejűsége a jellemző. A jogalkotó által felsorolt kötelességtípusok közül már egy megsértése is tényállásszerű lehet, viszont súlyos kötelességszegésnek az elemi fontosságú kötelességek el nem végzése, figyelmen kívül hagyása, vagy nem elemi fontosságú kötelességek huzamosabb idejű megszegése, vagy különböző kötelességszegések együtthatása minősül. Ugyanakkor az egyszeri és rövid ideig tartó kötelességszegés is lehet olyan súlyos, amely tényállásszerűvé teszi a cselekményt.

Általában véve az olyan kirívó kötelességszegést lehet súlyosnak tekinteni, amely arra mutat, hogy az elkövető a kiskorú nevelése terén az általános társadalmi felfogás szerint minimálisan elvárható követelményeket sem teljesítette.

Az elkövetési magatartás rendszerint folyamatos jellegű, és a kötelességszegések számára, valamint esetlegesen eltérő jellegére tekintet nélkül 1 rendbeli bűncselekmény valósul meg, ezért - az egységes eredményhez is igazodóan - sem halmazat, sem folytatólagosság megállapításának nincs helye.

Együttélő szülők esetében a törvényi tényállásban jelzett kötelességek mindkét szülőt külön - külön terhelik, ebből következően a bűncselekményt is csak önálló tettesként valósíthatják meg. Társtettség nem állapítható meg még akkor sem, ha szándékegységben tanúsítanak kötelességszegő magatartást. A bíróságnak mindegyik szülő vonatkozásában külön kell megállapítania a tettesi magatartásokat, és így levonnia a jogi következtetést.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette eredmény bűncselekmény. Ez az eredmény pedig nem más, mint a kiskorú testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésének veszélyeztetése. A cselekmény akkor

tényállásszerű, ha a súlyos kötelességszegés konkrétan veszélyezteti a kiskorú fejlődését: az általános, absztrakt veszély - amelynek lehetőségét egy súlyos kötelességszegés magában rejtheti - önmagában ugyanis a tényállás megvalósulásához nem elegendő. A konkrét veszély - legáltalánosabb értelemben - a sérelem bekövetkezésének a reális lehetősége.

Másrészről a kérdéses bűncselekményért való büntetőjogi felelősség csak akkor állapítható meg, ha a konkrét veszélyeztetés, mint eredmény ok - okozati összefüggésben áll a súlyosan kötelességszegő magatartással. Ez a helyzet akkor is, ha a konkrét veszélyeztetés legalább egyik oka a súlyos kötelességszegés. Az okozatosság vizsgálata a tényállásszerűség szempontjából kiemelten hangsúlyos, mert önmagában a kiskorú veszélyeztetettsége nem feltétlenül jelenti azt, hogy az a nevelésére köteles személy súlyosan kötelességszegő magatartására vezethető vissza.

A bűncselekmény a konkrét veszélyeztetés bekövetkezésével befejezett. A befejezettséghez pedig a veszélyhelyzet bekövetkezése szükséges. A kiskorú veszélyeztetése tényállásában az eredmény maga a veszélyeztetés. A kiskorú fejlődésének tényleges károsodása a tényálláson kívül eső következmény, amelynek a büntetés kiszabása során lehet jelentősége.

Ha bármelyik tényállási elem hiányzik, a cselekmény nem valósul meg.

A kiskorú veszélyeztetése annyi rendbeli bűncselekmény, ahány kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését az elkövető veszélyeztette. A rendbeliség ekképpen a sértettek számához igazodik.

A bűncselekmény első alakzata nem állapítható meg alaki bűnhalmazatban olyan bűncselekménnyel, amelynek a jogi tárgya azonos vagy hasonló, de súlyosabban büntetendő. Az alaki halmazat keretébe tartozó cselekményegység minősítése során a többszörös tényállásszerűség önmagában soha nem elegendő a valódi halmazat megállapításához; erre csak akkor kerülhet sor, ha a bűncselekmény valamennyi ismérve valamennyi bűncselekmény tekintetében maradéktalanul megállapítható.

A Btk. 208.§ (1) bekezdés tényállása szerinti bűncselekménnyel szemben védendő jogi tárgy egyrészt a kiskorú megfelelő testi szellemi, erkölcsi és érzelmi fejlődése.²⁵

Fejlődésen egy pozitív irányú változást, gyarapodást, mennyiségi és minőségi többletet értünk. Egy felfelé, előre irányuló változást, aminek hatására a kiindulási állapothoz képest többletet nyerünk. Ez a nevelés célja a fizikai gondozáson felül, mely a testi gyarapodást segíti elő, a megfelelő szellemi és ezzel együtt a társadalmi beilleszkedéshez, alkalmazkodáshoz, együttéléshez szükséges erkölcsi és érzelmi fejlődést elősegítve.

A tényállás (2) bekezdésében meghatározott magatartások alanya, elkövetői minőségben a tizennyolcadik életévét betöltött személy, sértettként pedig a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy.

Ez azt jelenti, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy a (2) bekezdés tette akkor sem lehet, ha házasságkötés folytán nagykorúságot szerzett, míg a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy akkor is sértettje lehet, ha házasságkötés révén nagykorú lett.

Nem vitathatóan e (2) bekezdésben meghatározott magatartások is veszélyeztetik a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy erkölcsi fejlődését, de ez esetben a kifejtett elkövetési magatartásnak a sértett erkölcsi fejlődésére való kihatása nem tényállási elem. Az itt szabályozott elkövetési magatartások ugyanis eleve alkalmasak a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy fejlődésének káros befolyásolására, ezért önmagában a tényállásszerű elkövetési magatartás kifejtésének van jelentősége, s ebből következően a káros hatás, mint eredmény bekövetkezésének vizsgálata szükségtelen. A korábbi bírói gyakorlatban elfogadott álláspont szerint ezzel szemben a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásának (2) alakzatában meghatározott cselekmény passzív alanya csak olyan szintű értelmi fejlettséget elért kiskorú lehet, aki maga is felismeri az elkövetés körülményeit, ekként a szándékos cselekmény társadalomra veszélyességét, tilalmazott bűncselekmény jellegét.

²⁵Kommentár a büntető törvénykönyvhöz 432-433. oldal. (Szerkesztette: Karsai Krisztina) Complex Kiadó, Budapest, 2013.

A Btk. 208.§ (2) bekezdés a.) pontjában meghatározott cselekmény elkövetési magatartása a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábírás vagy rábírnai törekvés.

A züllött életmód folytatása huzamosabb időn át tartó és erkölcsileg súlyosan kifogásolható életvitel, pl. rendszeres csavargás, koldulás, italozó életmód, rendszeres kábítószer fogyasztás. A prostitúció is ebbe a körbe tartozik, de a tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek a prostitúcióra való rábírása nem a kiskorú veszélyeztetése, hanem a prostitúció elősegítése bűncselekményének törvényi tényállása körében értékelendő.

Csak a huzamosabb időn át folytatott züllött életmódra rábírás tényállásszerű. Ha az elkövető bűncselekmény elkövetésén kívül züllött életmód folytatására is rábírnai a passzív alanyt, akkor csak a bűncselekmény elkövetésére rábírás állapítható meg, a züllött életmód folytatására rábírás pedig a büntetés kiszabása körében értékelendő.

A rábírás olyan szándékos tevékenység, amelynek hatására a kiskorú elhatározza a bűncselekmény elkövetését. Az elkövetői szándék eshetőleges is lehet. Az olyan befolyás, amely a kiskorú már kialakult szándékát erősíti, a bűncselekménynek a büntethető kiskorú általi megvalósítása esetén pszichikai bűnsegélyként, és nem kiskorú veszélyeztetéseként értékelendő.

A rábírásra törekvés olyan felhívás bűncselekmény elkövetésére vagy züllött életmód folytatására, amely alkalmas arra, hogy a passzív alany elhatározásának döntő motívumává váljék.

A második alakzat elkövetési magatartásának az eredménye a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetése, avagy a züllött életmód folytatása a passzív alany részéről. Ha a kiskorú legalább megkísérelte a bűncselekmény elkövetését, már rábírnai és nem rábírnai törekvést kell megállapítani. Ha az elkövető tizennegyedik életévét be nem töltött és gyermekkor okából nem büntethető személyt bírnai rá olyan bűncselekmény elkövetésére, amelynek büntetési tétele súlyosabb, mint a kiskorú veszélyeztetésének büntetési tétele, a rábírnai a súlyosabb bűncselekmény közvetett tette lesz.

Ha a rábírásnak megfelelő és a kiskorú által legalább megkísérelt bűncselekmény nem súlyosabb, mint a kiskorú veszélyeztetése, akkor a rábíró a kiskorú veszélyeztetéséért felel.

Ha a kiskorú tettesként maga is felelős a súlyosabb bűncselekményért, az elkövetőt e súlyosabb bűncselekmény felbujtójaként és nem kiskorú veszélyeztetéséért kell felelősségre vonni.

Ha az elkövető a bűncselekményért felelősségre vonható kiskorút azonos vagy enyhébb büntetési tétellel fenyegetett cselekmény elkövetésére bír rá, a kiskorú veszélyeztetését valósítja meg.

Ha a büntethető kiskorú súlyosabb bűncselekményt valósít meg, mint amelyre a rábírás irányult, a minőségi túllépés szabályait kell alkalmazni (a rábíró a kiskorú veszélyeztetéséért felel, a kiskorú elkövető pedig a súlyosabb bűncselekmény tettese lesz).

Más a helyzet, ha a rábíró a kiskorúval együtt maga is részt vesz a bűncselekmény elkövetésében.

Ha a kiskorú büntethető, a rábíró a kiskorú veszélyeztetésén felül bűnhalmazatban - a kiskorúval együtt - az elkövetett bűncselekményért is felelősséggel tartozik.

Ha a kiskorú a közösen megvalósított cselekményért nem büntethető, a rábíró a kiskorú veszélyeztetése mellett az együtt elkövetett bűncselekmény közvetett tettese is lesz.

Egy rábírás eredményeképpen több bűncselekmény elkövetése egy rendbeli kiskorú veszélyeztetése.

Halmazat létesül azonban, ha az elkövető eredményes rábírás után törekszik arra, hogy a kiskorút újabb bűncselekmény elkövetésére bírja rá, vagy ha az egyes rábírási cselekmények nem függenek össze szorosan egymással és hosszabb idő telik el közöttük.

A züllött életmód folytatása huzamosabb ideig tartó magatartás, ezért folyamatos jellegű, egy rendbeli cselekmény az erre irányuló eredményes rábírás is.

A züllött életmódon belül megjelenő prostitúció kiemelésével azonban az azonos elkövetési magatartás mellett a kiskorú veszélyeztetéséhez képest egy speciális törvényi tényállás, a prostitúció elősegítésének súlyosabban büntetendő tényállása jön létre. A két bűncselekmény alaki halmazat ezért látszólagos, és a bűnösség csupán a speciális tényállásban - a prostitúció elősegítése bűntettében - állapítható meg.

A Btk. 208.§ (2) bekezdés b.) pontjában körülírt cselekmény elkövetési magatartása - ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg - a bűncselekmény elkövetéséhez felajánlás.

A felajánlás egyoldalú magatartás, közömbös a felajánlott személy beleegyezése, vagy az, hogy a felajánlás tényéről egyáltalán tudomással bír-e.

A tényállás szubszidiaritása az emberkereskedelem, a közvetett tettesi magatartások, és a büntetendő előkészületi magatartásokhoz képest jelentkezik.

Ha az elkövető egységes magatartásával ugyanazt a jogtárgyat enyhébben és súlyosabban is sérti, büntetőjogi felelőssége a súlyosabb jogtárgysértéshez igazodik. Másként fogalmazva: többszörös jogtárgysértés hiányában valódi halmazat megállapítása kizárt.

Ilyennek tekintendők tipikusan a nemi erkölcs elleni cselekményeknek azok a minősített esetei, amelyeket az elkövető a nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt álló személy sérelmére követ el; e törvényi tényállásokkal a kiskorú veszélyeztetésének alaki bűnhalmazata csupán látszólagos.

Az ítélkezési gyakorlatban az is kivételesen fordul elő, hogy a kiskorú veszélyeztetése egyszeri elkövetési magatartással vagy egyszeri alkalomhoz kötődően valósul meg. Ezekben az esetekben ugyanis a cselekmény rendszerint nem marad meg a törvényi tényállásban meghatározott - és ugyanazon jogi tárgy sérelmének a közvetlen és reális lehetőségét magában foglaló - veszélyeztető eredmény körében, hanem olyan további következmény jelentkezik, miáltal a cselekmény minősítése a tényleges sértő eredményhez igazodik. Azonos sértett vonatkozásában a veszélyeztető és a sértő eredményű bűncselekmények valódi alaki halmazatának a megállapítása kizárt.

Más a helyzet azonban akkor, amikor az elkövető magatartása a kiskorú veszélyeztetésén túl valósítja meg más bűncselekmény törvényi tényállását. Ekkor ugyanis halmazat létesül: egy időben elhúzódó súlyosan kötelességszegő magatartással és veszélyeztető szándékkal megvalósított cselekmény - sorozat időszakán belül külön büntetőjogi értékelést igényelnek azok a részcselekmények, amikor a neveléssel, felügyelettel, illetőleg gondozással kapcsolatos kötelezettségek megszegése már a testi épség megsértésére irányuló szándékkal, az esetleges sérülések bekövetkezése iránt legalábbis közömbösen történik, vagy kifejezett tetteges bántalmazásról van szó, amelyek - a bekövetkezett sértő eredményhez képest - testi épség elleni bűncselekményeknek is minősülnek, és a kiskorú veszélyeztetésének büntetével valódi anyagi halmazatot hoznak létre.

A törvényi feltételek fennállásakor a kiskorú veszélyeztetésének büntette és a tartás elmulasztásának vétsége ugyancsak valódi bűnhalmazatot képez.

A prostitúció elősegítése bűncselekményének a Btk. 201.§-ának (2) bekezdésében meghatározott - egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett - tényállása, ha az elkövető tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bír rá prostitúcióra.

Amennyiben a tizennyolcadik életévét betöltött személy tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt prostitúcióra bír rá, szükségképpen megvalósítja a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállása (2) bekezdésének a) pontjában írt magatartást is.

A (2) bekezdés szerinti kiskorú veszélyeztetése is csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg.

A személyiség a veleszületett, öröklött tulajdonságok és a környezet hatásainak együttese. A személyiségfejlődésre a környezeti hatások a tanuláson, a kulturális hatásokon keresztül erőteljesen hatnak. A környezeti hatások olyan erőteljesen hatnak a gyermek fejlődésére, hogy az érzelmileg elhanyagolt gyermek kisebbre nő, mint a kiegyensúlyozott környezetben fejlődő kortársai, sőt a testi fejlődés elmaradása mellett az elhanyagolt gyermekek IQ-ja is alacsonyabb lehet.

Az elhanyagolás következményeként jelentkezhet még a sérült kötődés, emocionális, viselkedésbeli elmaradás, problémák (figyelmetlenség, vagy túlzott aktivitás, kötődési problémák, kvázi-autisztikus viselkedés).

A csecsemőkor a remény időszaka. Ekkor alakul ki a bizalom és a bizalmatlanság. Ha a gyermek az elhanyagoltságot éli meg, megrendül az az alapvető bizalom, melyet eredendően az anya személye kell, hogy kialakítson benne.

Ennek az eredendő bizalomnak az elvesztése a gondoskodás hiánya miatt korai pszichés zavarokhoz, szenvedélybetegségekhez, pszichotikus állapotokhoz vezethet.

A gyermek 3-4 éves korára a szülői mintában a lányoknál az anya szerepe, a fiú gyermekeknél az apa szerepe nagyon fontos. Az ő magatartásukon keresztül tanulják meg, hogy szétválasszák a játékot a valóságtól, ennek segítségével alakul át a bűntudat érzése lelkiismeretté.

A gyermekkor egyik legkonfliktusosabb korszaka a serdülő kor. A serdülők, a testükben végbemenő biológiai változások, a megkezdődő testi változások mellett identitás változáson is átesnek. Ez az a korszak, amikor az őket körülvevő felnőttekkel, szülőkkel, nagyszülőkkel nézeteltérések sora keletkezik. Keresik a helyüket az életben, kihangsúlyozzák a különbözőségüket. A dac korszak mellett ez az álmodozás időszaka is, különböző személyiség szerepekbe képzelik magukat, begyakorolnak látott viselkedés mintákat, hogy valamelyikkel azonosulva kialakíthassák a saját egyéniségüket.²⁶

A veszélyeztetés megnyilvánulhat érzelmi elhanyagolásban, fizikai elhanyagolásban és nevelési, oktatási, vagy egészségügyi elhanyagolásban is.

Az érzelmi elhanyagolás során a gyermek nem kapja meg azt a figyelmet, gondoskodást, érzelmi hozzájárulást, mely az egészséges lelki, mentális fejlődéséhez szükséges.

²⁶Dr. Baraczka Krisztina; 2016. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Fiatalokorúak Szakjogász képzése előadás anyag

Az érzelmi elhanyagolás az is, amikor a gyermek nem kapja meg az érzelmi biztonságot, az érzelmi állandóságot, amikor az érzelmi kötődést mellőzik.

A fizikai elhanyagolás az alapvető higiénés szükségletek hiánya, vagy a gyermek védelmének elmulasztása, ha veszélynek van kitéve, stb.

Az oktatási, nevelési elhanyagolás az iskoláztatási kötelezettség elhanyagolása, a képzési és fejlesztési szolgálatok igénybevételének elmulasztása.

Az egészségügyi elhanyagolás pedig megvalósulhat az orvosi ellátás késleltetésével, vagy az orvosi utasítások be nem tartásával.

A veszélyeztetés az elhanyagolásból következik, ugyanis az elhanyagolás során a gyermek fizikailag, vagy érzelmileg, de lehet, hogy fizikailag és érzelmileg sem kapja meg az életkorának megfelelő törődést. Például elmarad a táplálása, tisztán tartása, gondozása, mely az egészséges nevelkedéséhez feltétlenül szükséges. Ha a veszélyeztetés helyett súlyosabb, sértő cselekmény következik be, akkor már nem a kiskorú veszélyeztetéséről, hanem rendszerint az élet, vagy testi épség elleni súlyosabban büntetendő cselekményről (vagy a tényállástól függően arról is) beszélünk.

A konfliktusokkal teli családra általában nem a biztonságot nyújtó állandóság, hanem az állandó változások a jellemzők. Az állandó változások lelki feldolgozása a gyermekek számára nehéz. A kiegyensúlyozatlan családi életből hiányzik a gyermek egészséges lelki fejlődése számára nélkülözhetetlen állandóság, mely a biztonság érzetét nyújtja. Az állandóság hiánya tehetetlenséget vált ki részéről, a tehetetlensége pedig apatikus állapotot válthat ki.

Az elhanyagolás kihat az iskolai teljesítményre, párosulhat kötődési rendellenességgel, vagy egyéb fizikai és magatartási tünetekkel. Ezeknek a külvilág számára általában jól látható jelei vannak.²⁷

²⁷A dolgozatban leírt III. számú jogeset

Az elhanyagolás okai lehetnek a gyermek szükségleteinek meg nem értése, a szülő negatív viszonyulása gyermekéhez, vagy önpusztító viselkedése, a család, vagy az élőhelyi közösség segítségének hiánya.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy az elhanyagolás nem köthető kizárólag bizonyos társadalmi réteghez, bármelyik családban előfordulhat, nem csak a szegény, alacsony iskolázottságú családokban. A pedagógusoknak, gyermekekkel hivatalból foglalkozóknak és a gyermekek környezetében élőknek fő felelőssége abban áll, hogy ezeket a jeleket felismerjék és ha szükséges, merjenek beavatkozni, lépéseket tenni a gyermek védelme érdekében.

A gyermek veszélyeztetettsége több tényezőtől, vagy azok együttállásából is kialakulhat. Ez lehet a család rossz anyagi helyzete, mert az egyik, vagy mindkét szülő munkanélküli. Az egyik, vagy mindkét fél alkohol, drog, gyógyszer, vagy játékfüggő. A veszélyeztetettség kialakulhat a konfliktusos kapcsolatokban, a kapcsolattal való elégedetlenség miatt, vagy éppen a család mérete, létszáma miatt, vagy a nem vérszerinti származás miatt, de oka lehet a szülők vallási, vagy egyéb meggyőződésének való alávetettség is.

Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy érzelmileg kiegyensúlyozott felnőtté nevelkedjen. A veszélyeztetés megvalósulásánál az adott ügy összes körülményeinek figyelembe vételével a kiskorú személyiségét, életkorát, érettségét, fejlettségét is vizsgálni kell.

A szülők házasságának megromlását követő válási procedúra elszenvedője leggyakrabban nem maguk a szülők, hanem az egymással szemben a bosszú eszközeként is felhasznált gyermek. A bíróság a maga eszközeivel kimondhatja, hogy a gyermeket a külön élő szülő milyen gyakorisággal és milyen időtartamban látogathatja, ha a másik fél önös érdekei miatt a bíróság rendelkezéseit nem tartja be. Hiába a hatósági határozat, a végrehajtási bírság, hatósági szankciók, ezek önmagukban nem nyújtanak visszatartó erőt, ha a szülők magatartása nem jogkövető és a gyermek érdekeire tekintet nélkül áthágják az írott szabályokat.

Ha a gyermek nem tarthat harmonikus kapcsolatot mindkét szülőjével, vagy rokonaival, az a gyermekben lelki válságot idézhet elő, ami az egész további életére, érzelmi, leki, erkölcsi fejlődésére kihathat.

Emiatt fogalmazta meg a jogalkotó a korábbi Btk. 195.§ (4) bekezdésében arra az esetre is a büntetőjogi fenyegetettséget, ha az a személy, akinél a kiskorút hatósági határozattal elhelyezték, a kiskorúval való kapcsolattartásra jogosult személyt a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság ellenére is akadályozza a kapcsolattartásban. E tényállást a korábbi Btk. a kiskorú veszélyeztetése tényállásának körében vétségként szabályozta, a kapcsolattartás akadályozásánál azonban önmagában nem tényállási elem a veszélyeztetés. Mára ez a tényállás a Btk. 210.§-ban jelenik meg, a *Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása* bűncselekményben van külön nevesítve.

V. A bizonyítás nehézségei

A kiskorú veszélyeztetésének hallatán elsősorban arra gondolunk, hogy a kiskorút a családjában érik azok a hatások, melyek megvalósítják a veszélyeztetését. Persze számtalan más helyzetben is előfordulhat, pl. a szülők távolléte esetén a babysitter-re bízott kisgyermek veszélyeztetésétől a szomszédban játszó gyermek veszélyeztetéséig és még felsorolhatatlanul sok más helyzetben.

A család a külvilág számára tabu. A sértett pedig ebben a zárt egységben él és a bűncselekmény vele szemben éppen ebben a zárt, bizalmi légkörű közegben valósul meg.

A külvilág nem tudhatja, mi zajlik a zárt ajtók mögött. Bizonyos jelek utalhatnak a háttérben meghúzódó bajokra, de mi az a szint, aminél bárki azt gondolhatja, hogy itt már be kell avatkozni?

Nagyon fontos, hogy azok az emberek, akik hivatásuknál fogva kell, hogy észleljék az aggasztó jeleket (gyermekorvos, védőnő, óvodapedagógus, tanár, gondozó) kellő szakmai felkészültséggel rendelkezzenek ezek biztonságos felismeréséhez, ugyanis lehetséges, hogy amikor "egyértelmű" jelek látszanak, már súlyosabb bűncselekmény is megvalósult a kiskorú sérelmére.

A gyermeknek nagyon erős az érzelmi kötődése a szülőhöz. Múshogy éli meg a veszélyeztetést, hiszen érzelmileg erős a kötődése az elkövető(k)höz.

Azt is tudni kell, hogy a gyermekek könnyen befolyásolhatók, de ez érthető is az erős érzelmi kötődés miatt.

A tényállás tisztázása érdekében az ügy összes körülményét fel kell tárni. Ehhez rengeteg információra van szükség, melyet a zárt család tagjaitól, illetve a családdal érintkezőktől lehet csak beszerezni. A kiskorút is ki kell hallgatni, elengedhetetlen, hogy a gyermek meghallgatására ne kerüljön sor.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény sértettje minden esetben - figyelemmel az életkorára is - különleges bánásmódot igénylő sértettnek minősül a büntető eljárási szabályok szerint.

A gyermek életkori sajátosságaiból adódóan a meghallgatásakor nagyon fontos a fokozott kímélete és védelme, annak ellenére, hogy legtöbbször a vallomása az egyetlen közvetlen bizonyíték a terhelt bűnösségére, mert a közvetett bizonyítékok nem minden esetben alkotnak olyan zárt logikai láncot, mely a bűnösség megállapításához elegendő lenne.

A nyomozás érdeke és a szülők érdeke ezekben a bűncselekményekben általában szemben áll egymással.

A gyermek fokozott kímélete és védelme a gyermek valós érdekeinek szem előtt tartásában nyilvánulhat meg leginkább. Nem lehet az a legfontosabb, hogy meglegyen a terhelő vallomás.

Fontos a kihallgatást végző személy megfelelő hozzáállása, a ráhangolódása és a gyermek ráhangolása a beszélgetésre.

Nagyon fontos a kihallgatás megfelelő légköre és meghatározók azok a fizikai körülmények, ahol a kihallgatás zajlik. Gyermekek kihallgatására gyermekmeghallgató szobákat alakítanak ki, mely optimális körülményeket nyújt, nyújthat - figyelemmel arra, hogy a gyermek milyen szociokulturális környezetben él, mennyire idegen számára a berendezett helység, amiben találkozunk vele - a kihallgatás megfelelő bizalmi légkörének létrehozásához, melyben a gyermek megnyílhat.

Lehetőleg olyan személy hallgassa ki a gyermeket, aki objektív tud maradni, de nem hűvös és elutasító, hinnie kell a gyermek által elmondottakban, viszont nem szabad a gyermeket áldozatként kezelnie a beszélgetés közben.

Ha kérdéseinkkel, kihallgatási technikánkkal azt érzékeltetjük, hogy nem hiszünk neki, elveszítjük a bizalmát és bezárkózik, ha sértettként kezeljük a kihallgatás során az is káros lehet, ugyanis az szakértői kérdés, hogy érte-e és ha igen, mekkora traumát okozott számára a bűncselekmény. Ne kezeljük eleve úgy, mintha trauma érte volna.

A kihallgatás során a gyermek a kihallgató személy elfogadó támogatását érezze, viszont felléphet egy ún. szociális befolyásolás, mely azt jelenti, hogy a kérdező előzetes hipotézisének hatása van a kérdés módjára és az így kapott válaszra. Erre a gyermekek különösen érzékenyek.

Meghiúsíthatja a meghallgatás sikerét a gyermek fáradtsága, ijedtsége, a gyermekek emlékezeti sajátosságainak jellemzői. Az emlékezetük többnyire megbízható, pontos, feltéve, hogy az eseményhez, élményhez időben közeli a beszámolás ideje. Viszont az emlékezet felidézése egy energia és időigényes folyamat. Ha nem hagyunk elég időt az emlékek felidezésére, sok információ elveszik.

Kevesebb az emlékképük, mint a felnőtteknek, az emlékezetük jellemzően szemantikus, míg az epizodikus emlékük kevesebb. Számukra az emlékképek közül nem feltétlenül az a fontos, mint

nekünk felnőtteknek. Esetükben gyakori a forrásmegfigyelési hiba, hajlamosak a forrásazonosítás hibájára és az iskoláskort el nem ért gyermekekre jellemző az emlékek forrásának összemosása.

Tudni kell, hogy a gyermekek az értelmetlen kérdésekre is válaszolnak, ugyanis szeretnének megfelelni a kérdező felnőttnek. Arra vannak szocializálva, hogy válaszoljanak. Ha van kérdés, arra válaszolnia kell, ezt tanulták meg. Ha a felnőtt feltesz egy kérdést, jól tudja, hogy arra mindig van válasz, hiszen a felnőtt azért tette fel a kérdést. A felnőtt a gyereknél mindent jobban tud - gondolják a gyermekek.

Fontos, hogy a meghallgatás során maga a kikérdezés ne vigyen be több adatot, mint amennyire a gyermek emlékszik. Az ismétlődő kérdések, valamint a kérdező előzetes feltevésének megfelelő sugalmazó kérdések plusz információt, plusz adatot visznek be.

Többszöri beszámoló és ismételt kérdések hatása, hogy a gyermek addig változtatja a kérdésekre adott válaszát, míg azt nem látja, hogy helyesen válaszolt.

Ha a veszélyeztetés traumát okozott, a következményei erősen befolyásolhatják a meghallgatás sikerét, ugyanis a trauma következtében megváltozik, beszűkül a viselkedése a gyermeknek, visszaemlékezési képtelenség léphet fel, emiatt zárkózottabbá válhat.

Nagyon fontos a gyermekek meghallgatása során, hogy előzetesen megfelelő tájékoztatást kapjanak a várható történésekről, ezzel is csökkentve a helyzet bizonytalanságát. Érezze azt mindvégig, hogy befolyása van a történésekre, a helyzetre.

Meg kell figyelni a szóbeli kommunikációját kísérő nonverbális gesztusnyelvét, testbeszédét is. Ez sokszor több információval szolgál, mint az általa kimondott szavak, vagy maga a hallgatás. Ez az ún. szóbeli közlésen túli közlés.

A gyermek életkori sajátosságaira tekintettel a kihallgatás során kerülendő a bonyolult, tagadó beszédformula, a bonyolult szóhasználat alkalmazása, a beágyazott mondatrészek alkalmazása, a hirtelen témaváltás, a rávezető kérdések alkalmazása, a szavahihetőséget megkérdőjelező kérdések.

Kerülendő továbbá a meghallgatás elején feltett zárt kérdés (pl. a "volt-e...?" kérdéssel kezdődő mondat), a kétértelmű kérdések feltevése, valamint valamilyen elvárás megfogalmazása a kérdésekben. Optimális a szabad felidézés, a nyitott kérdések alkalmazása.

Tudni kell, hogy a gyermekek általában 45 percet képesek figyelni megszakítás nélkül. Ezért vannak a tanórák is 45 perc hosszúságúra tervezve.

További hibalehetőségek a kihallgatás során, ha a gyermekekre egyszerre túl sok adatot zúdítunk.²⁸

A kihallgatás során lehetőség szerint minél több pontos és megbízható információhoz szeretnénk jutni, mely információk forrása legtöbbször a gyermek, akinek a kihallgatásával viszont nem okozhatunk plusz sérelmet neki.

A helyzet nem megfelelő kezelésével, a gyermeki sajátosságok figyelmen kívül hagyásával a gyermeknek pszichés károsodást is okozhatunk, hiszen mi is történik az eljárás során?

A gyermeket idegen emberek veszik körül, számára ismeretlen helyzetben. Ebben a helyzetben sajátos a vele érintkezők kommunikációja. Az őt kihallgatók többnyire jogi szaknyelvet használnak, amit nem ért. A gyermek számára stressz maga a helyzet és a téma is stresszor.

Látszólag ő van az érdeklődés középpontjában, viszont valójában nem ő érdeklő az akkori környezetét, ők csak bizonyos dolgokra kíváncsiak. A feltett kérdések viszont a gyermek által szeretett személyekkel és a megélt helyzettel - mely gyakorta traumatikus - kapcsolatosak, ez érdekellentétet keletkeztet, mely benne feszültséget okoz, és ettől válik az egész folyamat számára stresszkeltővé.

²⁸Ignézi Hajnalka klinikai és mentálhigiéniai szakpszichológus és igazságügyi pszichológus szakértő 2016. október 19-i előadása a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Fiatalok szakjogász képzése keretében.

Ennek ellensúlyozására teremtsünk megnyugtató és kiszámítható légkört. Bevezető beszélgetéssel alakítsunk ki jó kapcsolatot vele. Éreztessük azt, hogy rá vagyunk kíváncsiak, nem pusztán a történetekre. Megértő, elvárásoktól mentes magatartásunkkal, jóindulatú, támogató hozzáállásunkkal biztonságos légkört alakítsunk ki számára.

A gyermek meghallgatása különleges szakértelmet igényel. Pszichológus szaktanácsadó bevonásával, az általa adott felvilágosítás segítségével megfelelő mederben, megfelelő módon folyhat a vizsgálódás.

A kihallgatásba szaktanácsadóként vonhatjuk be a pszichológust, akkor is, ha csak a kihallgatott gyermek lelki támogatása a cél. Ezen kívül hasznos lehet a pszichológus bevonása szaktanácsadóként már a nyomozási szakban, annak érdekében, hogy a kihallgatási stratégiában segítse a nyomozást, vagy a felmerülő lélektani szempontokat feltárja.

A pszichológus szaktanácsadó által adott felvilágosítás viszont csak tájékoztató jellegű lehet, bizonyítási eszközként nem lehet rá hivatkozni.

Szaktanácsadó helyett pszichológus szakértő is bevonható a kihallgatásba, de szakértőként nem járhat el az, aki szaktanácsadóként korábban már eljárta az ügyben. Míg a szaktanácsadó kérésre akár pszichés támogatást is nyújthat a gyermeknek, addig a szakértő semleges, diagnosztikai munkát végző szereplője az eljárásnak, ezért pszichés támogatást nem nyújthat.

A szakértőnek a kirendelő határozatban hozzá intézett kérdésekre adott válaszából álló szakvélemény bizonyíték.

Kompetencia tekintetében a bevont szakértő klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológus lehet.

A pszichológus szakértők ún. társszakértőként pl. elmeorvos mellett is adhatnak szakvéleményt.

VI. Mit tehet a gyermekvédelem rendszere?

A családokban jelentkező és a gyermekek veszélyeztetéséhez, vagy a velük szembeni súlyosabb bűncselekmény megvalósulásához vezető problémák jelentős része nem oldható meg adminisztratív eszközökkel, vagy jogi eszközökkel.

Jogi eszközökkel deklarálnak a gyermekek érdekei, azonban kell lennie olyan garanciarendszernek, mely a maga eszközeivel a bajba jutott családokat segíti. A garanciarendszer legfontosabb funkciója, hogy a gyermek és a családvédelem egésze a veszélyeztetettség megelőzését a problémák feltárását, megoldását segítse.

A jog deklarálnak azt is, hogy a legfontosabb a család. Viszont a családban zajló folyamatok a külvilág számára mindaddig láthatatlanok maradnak, míg valaki segítséget nem kér, vagy a problémák nyilvánvaló jelei meg nem jelennek a család tagjain és a krízishelyzetre fel nem figyelnek a körülöttük élők.

Ezzel együtt is a családon belüli problémákból a felszínre jutók arányát tekintve annyi, mint a jéghegy csúcsa.

A jog a családok életébe fő szabályként nem avatkozhat be. Ha a beavatkozásra szükség lesz, akkorra már előfordulhat, hogy nem pusztán a fiatalok veszélyeztetése valósult meg, hanem vele szemben súlyosabb bűncselekmény is.

Míg a büntetőjogi megközelítésnél a hangsúly a szülők, gondviselők egyéni felelősségére helyeződik, addig a gyermekvédelem a család segítésére helyezi a hangsúlyt. A gyermekvédelem eszközeivel a gyermek érdekeinek elsődlegessége mellett a szülők képességeinek és lehetőségeinek feltérképezése támogatása kap elsődleges szerepet.

Nem a szankcionálásban rejlik a megoldás, sokkal inkább a megelőzés, a problémák korai felismerése, feltárása és a szülők, gondviselők segítése, támogatása a problémák segítséggel történő megszüntetésére. Ez természeténél fogva leginkább átmeneti beavatkozást jelenthet és kizárólag a szülők, gondviselők együttműködésével hoz eredményt.

Mivel a család zárt egysége a társadalomnak, saját belső szabályzóival, rendjével - és ez helyes is így - nehéz meghúzni azt a határt, melyet átlépve államigazgatási eszközökkel, vagy büntetőjogi eszközökkel be lehet, vagy be kell avatkozni.

A beavatkozásnak megvannak a maga rizikótényezői, ugyanis a családon belül nagyon különbözőek a kapcsolati jellemzők, egyre több a felbomlott házasság és az új férj, vagy feleség belépésével a szülő-gyermek kapcsolat is megváltozhat.

Ezekből a konfliktusos kapcsolatokról leggyakrabban következik a verbális és fizikai agresszió, abúzus, szexuális problémák.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény sorolja fel a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátók körét, valamint a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedéseket, amelyek elrendelése kezdeményezhető.

A gyermekvédelmi törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látják el a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a házi orvos, a házi gyermekorvos, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, a köznevelési intézmények, a rendőrség, az ügyészség, a bíróság, a pártfogó felügyelői szolgálat, az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek, a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása, az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek, a munkaügyi hatóság, a javítóintézet, a gyermekjogi képviselő, a gyermekvédelmi és gyámügyi

feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal, az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv.²⁹

A gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések a védelembe vétel, a családbafogadás, az ideiglenes hatályú elhelyezés, az átmeneti nevelésbe vétel, a nevelési felügyelet elrendelése, az utógondozás elrendelése és az utógondozói ellátás elrendelése.

Ugyanezen törvény lehetőséget biztosít a családok számára különböző pénzbeli és természetbeni ellátások juttatására, valamint személyes gondoskodást nyújtó ellátások igénybevételére.

Mi a gyermek érdeke, helyes-e, ha kiemelik őt a családból?

Az ENSZ New Yorki Egyezmény 9. Cikke a részes államok számára meghatározta, hogy

"1.) Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermeket szüleitől, ezek akarata ellenére, ne válasszák el, kivéve, ha az illetékes hatóságok, bírói felülvizsgálat lehetőségének fenntartásával és az erre vonatkozó törvényeknek és eljárásoknak megfelelően úgy döntenek, hogy ez az elválasztás a gyermek mindenek felett álló érdekében szükséges. Ilyen értelmű döntés szükséges lehet bizonyos különleges esetekben, például akkor, ha a szülők durván kezelik vagy elhanyagolják gyermeküket, illetőleg, ha különválva élnek és dönteni kell a gyermek elhelyezéséről."

Fő szabályként a gyermek kiemelése a családjából nem lehet elsődleges eszköz. Érvényesülnie kell a fokozatosság és arányosság elvének is, persze ezt a felmerült probléma szempontjából és a gyermek elsődleges érdekének szempontjából vizsgálva. Ha minden körülmény és szakmai álláspont abba az irányba mutat, akkor viszont szükséges.

Polgári Törvénykönyvünk Családjogi Könyve megfogalmazza, hogy a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben kell, hogy részesüljenek. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy saját családjában nevelkedjék, de ha a gyermek nem nevelkedhet saját családjában, akkor is biztosítani kell számára, hogy lehetőleg családi környezetben nőjön fel és korábbi családi kapcsolatait

²⁹A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 17.§.

megtarthassa. A gyermeknek a saját családjában, illetve a családi környezetben nevelkedéséhez és a korábbi családi kapcsolatainak fenntartásához fűződő jogát törvényben meghatározott esetben, kivételesen és a gyermek érdekében lehet csak korlátozni.³⁰

Pusztán anyagi jellegű problémák miatt nincs helye a gyermeknek a családjából történő kiszakítására. A család megélhetéséhez a szülőknek különböző pénzügyi és természetbeni juttatásokkal nyújt segítséget a gyermekvédelmi rendszer. Ezek a juttatások azonban végleges és a szülői közreműködés nélküli megoldást nem nyújthatnak.

A családon belül feltárt problémák oka meghatározza az alkalmazott ellátások, juttatások, intézkedések típusát. A hatósági intézkedéseknél az arányosságot és a gyermek mindenek felett álló érdekét is figyelembe kell venni. Ha a szülő, gondviselő magatartásának súlyossága nem éri el azt a mértéket, amikor már megvalósul a gyermekkel szemben a bűncselekmény, de a család már fókuszba kerül és a gondoskodás szükséges, nem kell, nem indokolt azonnal a gyermeknek a családból történő kiemelését alkalmazni.

A gyermekek védelme érdekében a gyermekvédelmi törvény által meghatározottan gyermekvédelmi jelzőrendszer működik, melynek részeként a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátók a gyermek veszélyeztetettségét kötelesek jelezni a gyermekjóléti szolgálatnak, vagy e törvényben meghatározott esetekben hatósági eljárást kötelesek kezdeményezni.

Ha szükségesnek látszik, a gyámhatóság az eljárása során jogosult a gyermek szülőjének, vagy törvényes képviselőjének, gondozójának az illetékes háziorvosnál, vagy súlyos veszélyeztetés esetén bármely orvosnál azok időszakosan, vagy állandóan fennálló kóros elmeállapota miatt, orvosi vizsgálata kezdeményezését.

Amennyiben a hatóságoknak, illetve intézkedésre jogosultaknak hivatalos tudomására jut a gyermek bántalmazása, elhanyagolása, vagy más veszélyeztető ok, a következőket tehetik.

³⁰ 2013. évi V. törvény Negyedik könyv 4:2. §

"A gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén

a) a hatóság és az ügyfél bármilyen módon tarthat kapcsolatot,

b) ha környezettanulmányra van szükség, azt haladéktalanul el kell készíteni, és

c) a helyszíni szemle a lezárt terület, épület, helyiség felnyitásával, az ott tartózkodó személyek akarata ellenére is megtartható."³¹

Az eljárása során a gyámhatóság zártan kezeli a gyermek, a tanú és az eljárást kezdeményező szerv vagy személy adatait.

VII. Gyakorlati kitekintés, jogesetek

Jogeset I.:

Ezzel a jogesettel azt szeretném érzékeltetni, hogy az alkoholizáló, agresszív, bántalmazó apa és a gyenge, nem hatékony védelmet nyújtó anya által kialakított családi környezet milyen komoly negatív - még az értelmi fejlődésre is kiható - hatással van a családjukban nevelkedő gyermekekre.

V.J. vádlott bűnös többrendbeli testi sértés és kiskorú veszélyeztetése büntetőben.

A bíróság a következő ítéleti tényállást állapította meg.

V.J. 2006. évtől élt élettársi kapcsolatban T.K. sértettel. Az élettársi kapcsolatukat többször megszakították és a sértett el is költözött a vádlottól. Ezen alkalmakkor a sértett P.F-hez költözött, de később T.K. minden alkalommal visszaköltözött V.J. vádlotthoz.

³¹A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 130/A.§ (1).

V.J. vádlott és T.K. sértett négy gyermeket neveltek közösen, a 2007. 07. 24. napján született V.L.J. sértettet, a 2008. 09. 16. napján született V.V. sértettet, a 2010. 12. 07. napján született V.F. sértettet és a 2011. 12. 28. napján született P.I.I. sértettet.

Esztergom területén kezdetben albérletben laktak a sértettek és a vádlott, majd később a vádlott szüleinek lakásába költöztek.

Az eljárás során bizonyítást nyert, hogy már 2012. 12. 01. napja és 06. napja közötti, pontosabban meg nem határozható időpontban a vádlott szüleinek lakásában a vádlott bántalmazta kk. V.V. sértettet azért, mert a kislány este nem akart elaludni. Emiatt a vádlott ideges lett és bottal két alkalommal - egyszer a hajas fejbőrén, egyszer pedig a gyermek jobb arcán - megütötte a sértettet. A hajas fejbőrre mért ütésből látható sérülése a sértettnek nem keletkezett, a jobb arcán viszont egy 1 cm széles és 5-6 cm hosszú csíkszerű, zúzódásos sérülése keletkezett. A sérülés gyógytartama 8 napon belüli volt.

T.K. gyermekei nevében 2013. 02. 20. napján magánindítványt terjesztett elő.

A második alkalommal V.J. vádlott 2013. 02. 19. napját megelőző - pontosabban itt sem meghatározható - időpontban a vádlott a délutáni órákban gyalogosan hazafelé tartott T.K. élettársával és a négy kk. sértettel. A babakocsiban ülő P.I. sírni kezdett, emiatt V.J. vádlott feldühödött, a babakocsihoz lépett és a karját ütésre emelte. Ekkor T.K. sértett, hogy P.I-t megvédje, a vádlott kezét megragadta és ezzel megakadályozta, hogy a vádlott megüsse a síró gyermeket. Emiatt V.J. vádlott T.K. sértettet 4-5 alkalommal közepes erővel combon rúgta a gyermekek szeme láttára. E bántalmazás során T.K. sértett a jobb combja elülső felszínén tenyéryi bőr alatti bevérzést szenvedett el, melynek gyógytartama 8 napon belüli volt.

T.K. sértett 2013. 02. 20. napján a sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt magánindítványt terjesztett elő.

2013. február 19. napján a vádlott V.J. bement a lakásuk szobájába, ahol a gyermekek is tartózkodtak. A kiskorú V.F. sértett az ágy és az asztal között a földön ülve evett.

A vádlott a kislány testét egy alkalommal nyitott tenyérrel megütötte és amikor a gyermek emiatt sírni kezdett, egyszer erőteljesen megrúgta. Ezzel még nem ért véget a bántalmazás, ugyanis ezt követően a vádlott a nyakánál fogva felemelte a földről a sértettet úgy, hogy a lába már nem érte a talajt, ekkor a gyermeket térdel két ízben erőteljesen vese tájékon hátba rúgta, majd még mindig a nyakánál fogva a levegőben tartva a sértettet, az ágyhoz vitte és letette. A vádlott ezen cselekményekor a szobában tartózkodott és tanúja volt a sértett három testvére is.

Ezt a bántalmazást a szobában tartózkodó anya a mobil telefonjával felvette.

A család együttélése idején a vádlott rendszeresen kirívóan durva módon viselkedett a gyermekekkel. Agresszivitását a gyermekeken tettelegességgel vezette le, őket rendszeresen bántalmazta. Ezen kívül a gyermekek édesanyját is több alkalommal tettelegesen bántalmazta, szidalmazta a gyermekek előtt. Az anyának a bántalmazásokból több zúzódásos sérülése keletkezett.

A vádlott V.J. súlyosan megszegte szülői kötelezettségeit a kiskorú gyermekek gondozása nevelése terén is, mivel a család megélhetését neki felróható okból a megfelelő módon nem biztosította. Állandó, rendszeres munkaviszonnyal nem rendelkezett, csak ún. "vasazással" foglalkozott, de ezzel is rendszertelenül, csak alkalmi jelleggel. Állandó rendszeres jövedelmet nem biztosított a családjának és amit alkalmi munkával megkeresett, azt rendszeresen alkoholra költötte. Azzal sem törődött, hogy e magatartása miatt a négy gyermeknek nem tud megfelelő mennyiségű és minőségű ételmezt biztosítani.

Ugyanakkor napi rendszerességgel kiabált, ordított a gyermekek édesanyjával és agresszivitását ilyenkor tettlegességgel vezette le, melynek mind a gyermekek, mind azok édesanyja az áldozata volt. A bántalmazások nem csak kézzel történő verések voltak, hanem a bántalmazáshoz a lakásban kifejezetten e célra tartott botot is igénybe vette, vagy a gyermekek haját tépte, rugdalta őket.

Mivel a gyermekeknek sem a vádlott, sem a gyermekek édesanyja semmilyen, a koruknak megfelelő szabadidős programot nem szervezett, a kiskorú sértettek a napjaik nagy részét a lakásban töltötték, ezáltal a vádlott bántalmazásainak, függetlenül attól, hogy épp a család mely tagjára irányult, valamennyien fül-, és szemtanúi voltak.

V.J. vádlott a kiskorú V.V. sértettet "gombos kurvának", kiskorú P.I.I. sértettet és kiskorú V.L.J. sértettet "patkánynak", édesanyjukat pedig "kurvának" nevezte.

A kiskorú sértettek olyan ingerszegény környezetben nevelkedtek, melyben még játékaik sem voltak. Egyetlen szórakozásuk a tévénézés volt és ha büntetni akarták őket a szülők, akkor egyszerűen eltiltották őket a tévénézéstől.

A vádlott egyáltalán nem foglalkozott a gyermekeivel, nem játszott, nem is beszélgetett velük. Nem érdekelte a gyerekek óvodai előmenetele, nem járt velük és értük az óvodába sem. Összességében vizsgálva, a vádlott nem biztosított a kiskorú gyermekei számára olyan meghitt, biztonságos, kiegyensúlyozott családi környezetet, mely a gyermekek megfelelő szellemi, értelmi, erkölcsi fejlődéséhez elengedhetetlen lett volna.

Az ilyen körülmények között nevelkedő kiskorú sértettek értelmi színvonalában, az őket vizsgáló szakértő véleménye szerint, az életkorukhoz képest elmaradás mutatkozott, mely mögött nem organikus értelmi okok húzódtak, hanem az az elhanyagolás következménye. Megfigyelhetők voltak a

gyermeken az érzelmi elhanyagolás nyomai is, V.L.J. sértettre jellemző lett az agresszió, azaz, hogy saját értelmi színvonalánál alacsonyabb színvonalra esik vissza. A biztonság iránti igénye fokozottabb lett, a biztonság hiánya benne elakadást, színvonalcsökkenést, veszélyeztetettségi élményt váltott ki.

Mivel az apai bántalmazásokkal szemben az anyjuk nem volt hatékony, nem nyújtott számukra kellő védelmet a durva apai bánásmóddal szemben, a bántalmazások jelentősen traumatizálták V.L.J. sértettet. Ennek hatására indulatkezelési problémákkal küzd, robbanékony, tele indulattal, mellyel nem tud mit kezdeni. A gyermek veszélykészenléte egyértelműen a vádlott személyéhez kapcsolódik, traumatizáltságának nagy része a vádlotthoz köthető.

V.L.J. sértett sérültsége súlyos fokúvá vált.

Az apai bántalmazások hatására kiskorú V.V. sértettnél is megfigyelhető lett az érzelmi támasz hiányának hatására, hogy az őt ért bántalmazásokat egyáltalán nem tudja feldolgozni. Úgy viselkedik, mint akinek nincs semmi problémája, miközben tele van szenvedéssel, indulatokkal. Érzelmileg traumatizált, fél az apjától, kiszolgáltatott vele szemben. Megjelenik nála a kiszolgáltatottság és a megalkuvás, félelmi reakciókat jelez, mely kifejezetten V.J. vádlottal összefüggésben figyelhető meg.

Kiskorú V.V. sértett sérülése is súlyos fokú. A sérültség kialakulásában nála is nagyrészt a vádlott erőszakos, bántalmazó, megfélemlítő magatartásához kapcsolódik, azzal áll okozati összefüggésben.

Kiskorú V.F. sértettnél a normál övezeten belüli intellektus mellett megállapítható, hogy általános ismereti szintje az életkorára jellemzőtől elmaradt, szókinca szegényes. Az apjával szemben haragos, indulatos, félelemmel teli. A gyermekben a szorongás és az agresszió keveredik egymással, egy-egy szorongást keltő szituáció olykor agresszív képzetekkel társul. Tapasztalható nála egy-egy súlyos fenyegetés gondolata, mely egyértelműen az apa személyéhez társul. Az apa általi

bántalmazások a gyermekben súlyos szorongást és erős agressziót generált.

Nála is megjelent a bántalmazás, elhanyagolás nyomán létrejött biztonságérzet hiánya. A sérelmére elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntettét és a többi bántalmazást nem játékként élte meg. A vádlottnak testvéreivel és a családtagjaival szemben tanúsított erőszakos, agresszív, bántalmazó magatartása súlyosan veszélyeztette a gyermeket.

A bizonyított tények ellenére, ami ebben az esetben szomorú, hogy a vádlott tagadta az ellene felhozott vádak, a bántalmazást, a fojtogatást. A gyermekek elhanyagolását nem ismerte be, megbánást sem mutatott. Kifejezetten az élettársára hárította a bántalmazásokat. Elmondása szerint az élettársa volt agresszív a gyermekekkel és vele is. Míg ő dolgozott minden nap, az élettársa a házi rutin feladatokat sem végezte el, ezek is többször rá hárultak, neki kellett főzni, mosni, takarítani otthon.

Állítása szerint a gyermekek gondozásában részt vett, velük játszott, beszélgetett és játékaik is voltak.

Azt elismerte, hogy rendszeresen fogyaszt alkoholt, valamint, hogy kiskorú V.V. sértettet egy-egy alkalommal "kiskurvincának" szólította, de csak azért, mert az élettársától hallotta, hogy ő is ezt teszi. Ha nem jutott eszébe a kislánya neve, hát így nevezte őt. Azt már tagadta, hogy a gyermekekkel csúnyán beszélt és állítása szerint az élettársa hívta a két fiú gyermeket "patkánynak".

A mobiltelefonnal felvett bántalmazásról is úgy nyilatkozott, hogy az csak egy játék volt.

Az óvodai gondozók felfigyeltek kiskorú V.V. sértett arcán lévő - a botütéstől származó - sérülésre. Az anyától kérdezték meg, hogy mitől van a gyermek arcán az a "botnyom-szerű" sérülés, azt mondta, hogy a gyermek elesett. A gyermeket kérdezték, nem válaszolt, de a testvére elmondta, hogy a

vádlott ütötte meg a testvérét egy bottal.

Az óvoda dolgozói azt is észrevették V.L. és V.V. sértetteken, hogy érzelmileg labilisak, igényelték az egyéni odafigyelést.

2013. augusztus 1. napján a gyermekek nevelőszülőkhöz kerültek. A nevelőszülő elmondása szerint a gyerekek koszosak, elhanyagoltak és nagyon éhesek voltak. Állandóan csak ettek és ettek és azt kérdezték, hogy holnap is kapnak-e enni?

V.L. a 6 éves sértett 3 éves gyermek értelmi szintjén áll, korának megfelelő adottságokkal nem rendelkezik, elmaradott.

P.I.I. sértett 1,5 évesen még nem evett szilárd ételt, annak ellenére, hogy a fogai kinőttek.

Idegen volt a gyermekek számára a rendszeres fürdés, mosakodás, hajmosás, fogmosás.

A szülői magatartás hatása a gyermekekre: a szakértő megállapítása szerint ezekben a gyermekekben az apai viselkedés, a bántalmazás és a nagyfokú elhanyagolás miatt a szorongás és az agresszió keveredik az érzelmeikben, valamint jellemző rájuk a biztonság hiánya is. A gyermekek által megélt fizikai bántalmazás - a testvérek bántalmazásán keresztül is - későbbi fejlődésükre nézve káros, társkapcsolataikban hátrányosan jelenik meg. Alapvető biztonságélményük sérülése, nyugtalanságuk kihat a teljesítményükre.³²

A bíróság a döntéséhez a tanúvallomásokat, a szakértői véleményeket és a telefonfelvételt használta fel.

³²A Tatabányai Törvényszék 4.B.393/2013. számú büntető ügye

Jogeset II.:

Cs.J. vádlott bűnös garázdaság és kiskorú veszélyeztetése büntetőjében.

A.M.S. sértett a K. Kft. alkalmazottjaként hibaelhárítást végzett Tatabányán egy tömblakás földszinti villamosszekrényénél. Szerelés közben az arra járó lakók kérdezgették a sértettet, hogy mikor lesz újra villanyáram, meddig tart még a hibaelhárítás?

A tömblakás II. emeletén lakó Cs.J. I. rendű vádlott és lánya fk.Cs.V.V. II. rendű vádlott ekkor indultak kutyát sétáltatni és a szerelést végző A.M.S. sértettet az I. rendű vádlott arrogánsan kérdőre vonta, hogy miért nincs a házban áram, mert neki leolvad így a hűtője.

A sértett ekkor közölte, ha minden lakó sorra megkérdezi ezt, akkor fél órával tovább fog tartani a szerelés. Erre Cs.J. vádlott trágár szavakkal szidalmazni kezdte a sértettet és annak „kirugásával” fenyegetőzött. A sértett felállva az I. rendű vádlott elé lépett és megkérdezte tőle, hogy "Mi a problémája?" Az I. rendű vádlott válaszul egy alkalommal kisebb erővel, ököllel megütötte A.M.S. sértettet az arca jobb oldalán.

A sértett az ütést követően elkapta az I.r. vádlott jobb kezét és lefogta azt. Ezt látva a sértett mögött álló Cs.V.V. II.r. vádlott, a kezében lévő kutyapórázzal az előtte álló sértettet egy alkalommal a dereka felett a hátán megütötte.

A sértett elengedte az I.r. vádlott kezét és rendőrt hívott, mire a vádlottak elhagyták a helyszínt.

A sértettnek az ütések következtében a jobb arcfelén felületes, nyolc napon belül gyógyuló zúzódásos sérülés keletkezett. A hátára mért ütéstől sérülése nem keletkezett.

A bíróság a vádlottak által elkövetett garázdaság vétsége mellett Cs.J. I.r. vádlott terhére a kiskorú veszélyeztetése büntettét is megállapította, ugyanis azzal a magatartásával, hogy a 17 éves kiskorú gyermeke (Cs.V.V. II.r. vádlott) előtt követett el bűncselekményt, mint a II.r. vádlott nevelésére, gondozására és felügyeletére köteles személy, e feladatából eredő kötelezettségét súlyosan megszegte és ezzel gyermeke erkölcsi fejlődését veszélyeztette. I.r. vádlott kihívóan közösségellenes magatartásával fiatalok lányának negatív példát mutatott, melynek hatására fk. Cs.V.V. II.r. vádlott is bűncselekményt követett el.

Cs.J. I.r. vádlott az eljárás során azzal védekezett, hogy ő és a II.r. vádlott jogos védelmi helyzetben cselekedett, mivel a villanszerelő támadt rájuk. Az egész szituációt úgy állította be, hogy a szóváltás azért alakult ki közöttük, mert ő ugyan udvarias volt a sértettel, de az magából kikelve, ingerülten válaszolt neki. Ők II. r. vádlottal el akarták hagyni a helyszínt, de a sértett csavarhúzóval a kezében támadólag feléjük indult és jobb kezével megragadta I.r. vádlott torkát. Ekkor csapott II.r. vádlott a sértett hátára és sikerült I.r. vádlottnak a fogásból kiszabadulnia, mert a sértett elindult a II.r. vádlott felé. Ezért ütötte meg a sértettet az I.r. vádlott az arcán.³³

A bíróság a döntését a tanúvallomásokra, az orvosi látlelet eredményére és a pszichológus szakértői véleményben foglaltakra alapozta.

³³A Tatabányai Járásbíróság 12.Fk.95/2014. számú büntető ügye

Jogeset III.:

Sz.A.K. vádlott bűnös kiskorú veszélyeztetése büntetőjében.

Sz.A.K. vádlott és néhai Sz.I. házastársak voltak. Házasságukból 2002. szeptember 09. napján kk.Sz.M. és Sz.K. nevű ikergyermekek születtek. 2007. május hónapban elváltak. Ezt követően Sz.A.K. nevelte a kk. gyermekeket, édesanyja segítségével, azonban miután édesanyja elhunyt, a vádlott mind gyakrabban fogyasztott alkoholt és egyre gyakrabban kiabált, veszekedett gyermekeivel.

Édesanyjuk halála után a vádlott nem maradt teljesen egyedül, mert a gyermekek gondozásában segített neki a testvére A.A. anyagilag is és a mindennapi teendők ellátásában is. Átvette a pénzügyek intézését is a vádlottól, hogy annak alkoholfogyasztását kontrollálni tudja.

2010. évben Sz.A.K. vádlott a testvére segítsége és felügyelete ellenére egyre rendszeresebben és nagyobb mértékben kezdett el alkoholt fogyasztani és lakóhelye környékén hajléktalan személyekkel ismerkedett meg, akiket rendszeresen beengedett a lakásába. Ilyen alkalmakkor a gyermekek jelenlétében ún. kannás bort fogyasztott az ismerőseivel és leittasodtak.

2010. nyarán, az iskolai tanítási szünet idején a vádlott rendszeresen töltötte a napot gyermekeivel együtt a lakóhelye közelében lévő vegyesboltnál hajléktalan ismerősei társaságában azzal, hogy szeszesitalt fogyasztottak és cigarettáztak. Ilyen esetekben többször előfordult, hogy a vádlott egész nap a bolt körül tartózkodott, gyermekeivel nem foglalkozott, nekik élelmiszert, innivalót nem vásárolt.

2010. októberében a vádlott önként vállalta az alkohol elvonó kezelést és az ezt követő időszakban látszólag javított az életvitelén, alkoholfogyasztását csökkentette, gyermekeivel sem kiabált annyit,

ezért testvére 2011. évben úgy döntött, hogy már nem kell a vádlottat olyan szoros felügyelet alatt tartania és a pénzügyek intézését is átengedte neki.

2011. évben elhunyt a gyermekek külön élő édesapjának élettársa. Az apa a válás óta nem tartotta a kapcsolatot a gyermekeivel, de 2011. márciusától egyre több időt töltött gyermekeivel. Hétvégenként és a nyári szünet idején a gyermekek a lakásán tartózkodtak a vádlottal együtt. Ebben az időszakban a vádlott és a volt férje egyre többet italoztak, napi rendszerességgel egyre több italt fogyasztottak. Ennek eredményeként lerészegedve a kiskorú gyermekekre nem figyeltek, velük nem játszottak, agresszívan szidalmazták egymást és gyermekeiket.

Gyakran előfordult, hogy ilyen állapotukban, mivel nem főztek, a gyermekeket a szomszédok hívták át magukhoz és etették meg. Gyakran előfordult, hogy a szomszédok vigyáztak és felügyeltek a gyermekekre, mikor a vádlott és volt férje az állapotuk miatt erre sem volt képes.

A lakás higiéniájára sem fordítottak gondot, az rendetlen, koszos, bűzös volt. A mosatlan edények halmokban álltak, a földön üres borosüvegek és cigaretta csikkek voltak.

2011. májusában a vádlott ittas állapotban jelent meg az iskolában és az állapota miatt Bicskére, a pszichiáterhez sem tudta elvinni a gyermekeket, ezért új időpontot kellett kérnie.

2011. augusztus 24. napján Sz.A.K. és volt férje ismételtelen olyan mennyiségű alkoholt fogyasztott, melytől a vádlott súlyos fokú, a volt férje pedig közepes fokú ittas állapotba került. A gyermekeik egész nap felügyeletük nélkül voltak, vacsorát sem adtak nekik. A vádlott férje 21 óra körül elaludt és a vádlott átment a szomszédba, hogy megkeresse a gyermekeket. Nem vette észre a félig elkészült emésztőgödröt és beleesett, eszméletét elveszítette. A szomszéd értesítette a mentőket és a tűzoltókat, akik a rendőröket is értesítették a balesetről.

A rendőrök a kiskorú gyermekek édesapját felkeresték, akit alig lehetett felébreszteni és közölték vele, hogy a vádlottat kórházba szállították és a gyermekeket pedig magukkal viszik és ideiglenes hatállyal elhelyezik. Az apa ezután visszaaludt.

Ekkor kerültek a kiskorú gyermekek első alkalommal egy befogadó otthonban elhelyezésre.

A gyermekek ideiglenes elhelyezése után a vádlott Sz.A.K. időlegesen és látszólag változtatott az életvitelén, ezért 2011. október 24. napjától megszüntették a sértettek ideiglenes hatályú elhelyezését és visszahelyezték őket a vádlotthoz.

2011. december 27. napján a városi gyámhivatal ismét elrendelte a gyermekek védelembe vételét az anya visszaesése miatt.

2012. július 06. napján a városi jegyző ismét elhelyezte ideiglenes hatállyal a gyermekeket a gyermekotthonban, mert az anya italozott, a lakás rendetlen, koszos, dohányfüstös volt.

2012. augusztus 14. napján a városi jegyző a kiskorúak átmeneti nevelésbe vételét rendelte el és az önkormányzat nevelőotthonában helyezték el a gyermekeket.

A szülői magatartás hatása a gyermekekre: szakértő megállapítása szerint kiskorú Sz.K. sértett értelmi fejlődése jelentős lemaradást mutat életkorától, ami több évre tehető. Elmaradása hátterében ugyan a vele született kórosan alacsony intelligencia, debilitás áll, emellett azonban érzelmileg enyhe, közepes fokban sérült, komoly érzelmi deficit jeleivel, gyökértelenség érzettel, súlyos érzelmi deficittel, amely sajnos az ismételt átmeneti nevelésbe vételt követően még súlyosabb fokúvá vált.

Kiskorú Sz.M. sértett szintén súlyos fokú elmaradást mutat értelmi fejlettségében, az intellektusa vele születetten kórosan alacsony, a debilitás szintjén, ez mellett érzelmileg ő is közepes fokban sérült, gyökértelenség érzet jellemző rá, súlyos érzelmi deficittel, mely nála is az ismételt átmeneti nevelésbe vételt követően súlyosabb fokúvá vált.³⁴

A bíróság a döntését a tanúvallomásokra és a pszichológus szakértői véleményben foglaltakra alapozta.

VIII. Ö s s z e g z é s

Függetlenül attól, hogy a gyermekkor vége, a felnőttkor kezdete a különböző hatályos jogszabályainkban nem feltétlenül egyazon életkorra van meghatározva, mégis jól igazodik a nemzetközi elvárásokhoz és büntetőjogunkban meghatározottak alapján egyértelműen behatárolható az a védett kor, időszak, melyben a gyermek különleges bánásmódot, figyelmet kell, hogy kapjon családjá és környezete részéről. Ezt garantálják íratlan szabályok, mint a társadalmi elvárások, neveltetés és írott szabályok is.

Az írott szabályok garanciája megjelenik a gyermek oldalán a szülőkkal, gondviselőkkel szemben alkalmazható szankciókkal, valamint egy a gyermek érdekét képviselő intézményrendszerben.

A Polgári Törvénykönyvünk Családjogi Könyve megfogalmazza, hogy a családi viszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben kell, hogy részesüljenek, valamint szülői kötelezettségeket is előír a gyermek érdekében. Ezek nem teljesítésének esetére a közigazgatási rendszerbe, súlyos megszegésük esetére pedig a büntetőjogi rendszerbe illesztett hátrányokat helyez kilátásba.

³⁴A Tatabányai Járásbíróság 12.B.12/2014. számú büntető ügye

A családjogba illesztett szülői jogok és kötelezettségek megjelennek a Ptk. Negyedik könyvének többek között "A gyermek érdekének védelme" a "Közös és önálló döntési jog", "A kiskorú jogállása; a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek", "A szülői felügyelet gyakorlásának elvei" "A szülői felügyelet korlátozásának kivételessége" valamint "A gyermek gondozása, lakóhelyének és tartózkodási helyének meghatározása" alcímeiben.

Bár a házastársak szabadon és közösen döntenek a házasetük és a családjuk ügyeiben, a személyüket érintő ügyekben pedig önállóan, de akkor is a családjuk érdekére figyelemmel, a döntéseik során azonban minden esetben a gyermekük és egymás érdekeire is figyelemmel kell lenniük.³⁵

A szülőket kötelező szülői felügyelet a kiskorú gyermek nevének, tartózkodási helyének meghatározásán, vagyonának kezelésén túl, törvényes képviselőnek jogát és köteleességét, a gyámnevezés és a gyámságból történő kizárás jogát, de itt is nevesítetten a kiskorú gondozásának és nevelésének, a gyermek megélhetéséhez és felnevelkedéséhez szükséges feltételek biztosításának jogát és egyben köteleességét foglalja magában.³⁶

Ezen túl a szülők jogait és kötelezettségeit tekintve egyenrangú félként kötelesek együttműködni a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítása érdekében.³⁷

Kizárólag a gyermek érdekeinek biztosítása érdekében a bíróság, vagy más erre felhatalmazott hatóság törvényben meghatározott és kivételesen indokolt esetben a szülők felügyeleti jogát korlátozhatja, vagy elvonhatja.³⁸

³⁵Polgári Törvénykönyv Negyedik könyv 4:25 §.

³⁶ Polgári Törvénykönyv Negyedik könyv 4:146. §, 4:152 §

³⁷ Polgári Törvénykönyv Negyedik könyv 4:147. §

³⁸ Polgári Törvénykönyv Negyedik könyv 4:149. §

Az a gyermek, aki veszélyeztetett a saját családjában, belekerül a gyermekvédelem igazgatási rendszerébe, amely átmeneti és végleges megoldásokat is kínál.

A gyermek gondozásáért, neveléséért (akár alkalmi, akár állandó jelleggel) felelős személyek, ha az ebből folyó kötelezettségeiket súlyosan megszegik, és az eredmény a veszélyeztetés keretei között marad, a kiskorú veszélyeztetésének bűncselekménye miatt felelősségre vonhatók.

Az pedig kifejezetten a gyermekvédelmi rendszerben feladatot ellátók és a gyakorló bírák felelőssége, hogy a tényeket feltárják és a történeteket helyükön értékelve a gyermek érdekében a szülőkkel együttműködve, vagy ha kell velük szemben a legmegfelelőbb döntéseket hozzák.

Irodalomjegyzék

Hivatkozott irodalom:

- A gyermekkor története. Szöveggyűjtemény. (Szerk.: Vajda Zsuzsanna-Pukánszky Béla). Eötvös József Könyvkiadó. Budapest, 1998.
- Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 6. Gikk, 10. Cikk, 14. Cikk
- 1944. évi V. törvénycikk a családbafogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában
- 1951. évi 34. törvényerejű rendelet a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi és büntető eljárási rendelkezésekről
- 1952. évi IV. törvény a házasságról, családról és a gyámságról
- 1878. évi V törvénycikk a magyar büntetőkönyv a büntettekéről és vétségekről
- 2013. évi V. törvény, a Polgári Törvénykönyvről 12.§.
- 18/1998. évi (VI.3.) NM rendelet
- BH2004.37.
- Kommentár a büntető törvénykönyvhöz (Szerkesztette: Karsai Krisztina) Complex Kiadó, Budapest, 2013.
-

- Ignézci Hajnalka klinikai és mentálhigiéniai szakpszichológus és igazságügyi pszichológus szakértő 2016. október 19-i előadása a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Fiatalokúak szakjogászi képzése keretében.
- Dr. Baraczka Krisztina igazságügyi ideg-, elmegyógyász szakértő; 2016. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Fiatalokúak Szakjogász képzése előadás anyag
- Dr. Judiné dr. Vida Angéla 2016. október 28-i előadásanyaga a Fiatalokúak szakjogászi képzése keretében; Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest.

Egyéb felhasznált irodalom:

- **Csemáné Váradi Erika:** A gyermek- és fiatalokú bűnözés alapkérdései, különös tekintettel a serdülőkör pszichés sajátosságaira; Tanulmányok a bűnügyi tudományok köréből, Miskolc 2013.
- **Dr. Draskovich Edina:** Gyermekbarát igazságszolgáltatás; www.parlament.hu/infoszolg; infojegyzet 2014/4 (2014.04.14.)
- **Dr. Judiné dr. Vida Angéla; dr. Bonomi Nóra Katalin; Tóthné dr. Rácz Erzsébet:** Gyermekvédelem 1. jegyzet 2016/2017.
- **Dr. Makai Lajos:** A gyermekkorú tanú kihallgatása a büntetőeljárásban; Rendészeti Szemle 2007/7-8. szám
- **Dr. Szentmiklóssy-Szabó Boglárka:** Gondolatok a gyermekkorú tanú kihallgatásának befolyásolhatóságáról, www.debrecebijogimuhely.hu/archivum (2011.)

- <http://anyanet.hu/a-legszebb-gyermekekkel-kapcsolatos-idezetek/>